

370

2026 sausis #158

**KAROLIS
KAUPINIŠ:
DVIEJŲ ŽMONIŲ
POKALBIS YRA
PASAULIO ESMĖ**

**VIENUOLIKTAS
LAIŠKAS IŠ
UKRAINOS:
PALINKĖKIME
SAU IR PASAULIUI
TAIKOS**

**KASTETAS IR JO
„SIMPOZIUMAS
CHAPEL ROUDE“**

**MADOS INJEKCIJA
KŪRYBIŠKUMO KRIZEI**

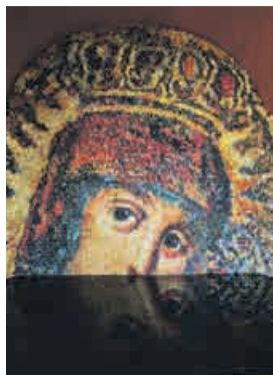

BLUE / YELLOW

KOVOJI DĖL PARKINGO, BET NE UKRAINOS?

Nepamiršk
svarbiausios kovos –
skirk reguliarią paramą
www.blue-yellow.lt

VIENUOLIKTAS LAIŠKAS IŠ UKRAINOS

PALINKĖKIME SAU IR PASAULIUI TAIKOS

Tekstas ir nuotraukos Tomo Ivanausko

Šiandien yra sausio 6-oji. Su Naujaisiais Metais visus! Tikriausiai nė nereikia galvoti, ką palinkėti sau ir pasauliui šiais metais. Žinoma, kad taikos Ukrainoje, kurios visi laukiame nuo pirmosios karo dienos. O jis trunka jau daugiau nei 1 400 dienų! Kaip savo naujametėje kalboje pabrėžė Ukrainos prezidentas Volodymyras Zelenskis, tai daugiau nei daugelio Europos miestų vokiečių okupacija Antrojo pasaulinio karo metu.

Ar žinote, kad Kyjivas yra vienintelė sostinė pasaulyje, kuri Naujuosius Metus sutinka visiškoje tyloje? Tiksliau pasakius, tyloje be fejerverkų, nes jau kelintas mėnuo, kai Ukrainos miestų gatvėse be perstojo girdėti generatorių muzika, ir jau ketvirti metai, kai fejerverkus pakeitė raketos ir dronai. Taigi, Naujieji metai jau prasidėjo ir pats laikas trumpai apžvelgti, kas gi tokio reikšmingo įvyko Ukrainos kultūroje praėjusiais metais.

Vienas ryškiausių simbolinių įvykių metų pabaigoje – Kyjive buvo demontuotas paminklas Michailui Bulgakovui. Viena vertus, gal tai ir gerai, nes paminklas tikrai buvo baisus. Kita vertus, po karo Ukrainai teks grįžti prie šių klausimų ir nuspręsti, kas gi yra vertas būti Ukrainos kultūros dalimi. Aišku, kad šis gestas nebuvo paprastas praeities ištrynimasis, kaip kartais bandoma jį pateikti iš šalies, bet veikiau aiškus kultūrinės krypties pareiškimas. Ukrainos visuomenė vis drąsiau peržiūri rusų imperinės kultūros paveldą, atskirdama literatūrinę vertę nuo politinio ir kolonijinio konteksto. M. Bulgakovas tapo ne tiek rašytoju, kiek klausimu: kas turi teisę užimti viešąją erdvę karo metu?

Ukrainos leidyklos ir toliau perleidžia tiek savąją klasikinę literatūrą, tiek aktyviai verčia užsienio autorių knygas. Buvo iš naujo atrasti anksčiau marginalizuoti XX a. modernistai, labai išaugo šiuolaikinės poezijos ir dokumentinės literatūros svarba. Knyga Ukrainoje tapo ne prabanga, o pasipriešinimo forma.

Teatro ir performanso menas taip pat reagavo tiesiogiai. Spektakliai buvo rodomi slėptuvėse, buvusiose gamyklose, kartais – be scenos ir dekoracijų. Dokumentinis teatras, liudijantis karo patirtis, tapo viena svarbiausių formų. Tuo metu ukrainiečių kūrėjai vis aktyviau dalyvavo tarptautiniuose festivaliuose kalbėdami ne apie Ukrainą, o iš Ukrainos perspektyvos.

Vizualiojo meno lauke ryškus akcentas – karo archyvavimas. Fotografai, menininkai ir kuratoriai sąmoningai dirbo su atmintimi: griuvėsiai, buitiniai daiktai, fragmentai tapo parodų ašimi. Tai ne sensacija, o tylus, beveik asketiškas liudijimas. Daugelis parodų Europoje buvo kuriamos bendradarbiaujant su Ukrainos institucijomis, o ne apie jas.

Muzikoje ir kine taip pat girdimas aiškus tonas – mažiau metaforų, daugiau tiesioginės kalbos. Dokumentinis kinas apie karą nebėra skirtas paaiškinti, kas vyksta. Jis skirtas išlaikyti balsą, kol dar yra kam klausytis. Šlovė kultūrai ir šlovė Ukrainai!

NUMERIO BENDRADARBAI:

JONAS BRAŠKYS
KLAUSO MUZIKĄ,
KAD JUMS NEREIKĖTŲ

STEFANIJA DUSHKEVICH
MADOS IR DIZAINO
SRITIES TYRINĖTOJA

TOMAS IVANAUSKAS
LAIŠKARAŠYS
IŠ UKRAINOS

JORĖ JANAVIČIŪTĖ
AUDIOVIZUALINIO
SKYRIAUS TYRĖJA

KRISTINA STANKEVIČIŪTĖ
MOKSLŲ DAKTARĖ,
MADOS MITŲ ATSKLEIDĖJA

TOMA VIDUGIRYTĖ
PROFESIONALI MELOMANĖ

KAMILĖ ZINKEVIČIŪTĖ
PRADEDANTI SINEFILĖ

Viršelyje – kino režisierius, visuomenininkas Karolis Kaupinis. Audriaus Solomino nuotrauka

+

+

370
ISSN 2029-7408
370.diena.lt

Vyriausioji redaktorė
Jurgita Kviliūnaitė Dogan
370@kaunodiena.lt

Maketavimas
Vaida Dosinienė

Reklamos skyrius
Erika Nakutienė
8 698 20 578
e.nakutiene@kaunodiena.lt

Leidėjas
UAB „Sunra“

Spaudė
UAB „Polska Press Sp. zo.o“
Tiražas
13 500

370 už reklamų turinį neatsako
#158, sausis, 2026
Reklaminiai straipsniai
žymimi **OZC**

Nuo redaktorės: „Dėkojame Tomui už dar vieną laišką iš Ukrainos ir už tai, kad primena mums, kas iš tiesų yra svarbu. Apie tai, kas svarbu, kalbėjomės ir su kultūros bendruomenės vedliu Karoliu Kaupiniu, netrukus pristatysiančiu savo naują filmą „Badautojų namelis“. Taip pat šiame numeryje rasite interviu su reperiu, rašytoju ir scenarijų autoriumi Kastyčiu Sarnicku-Kastetu, kuris ką tik pristatė penktąjį solo albumą „Simpoziumas Chapel Rouge“. Dar publikuojame Kristinos Stankevičiūtės reportažą iš dviejų parodų Londone, Jono Braškio dešimties geriausių 2025-ųjų lietuviškų albumų apžvalgą, seriale „Keistesni dalykai 5“ recenziją ir daug kitų puikių tekstų.

Gero skaitymo!“

Kalbino Jorė Janavičiūtė

Sausio 30 d. ekranus pasieks naujas režisieriaus Karolio Kaupinio filmas „Badautojų namelis“. Filmą pasakoja apie televizijos diktorę Daivą (akt. Ineta Stasiulytė), kuri, sovietams užėmus televiziją, su šimtais kolegų netenka darbo. Ji kartu su dviem bendradarbiais ir vienu prašalaičiu paskelbia bado akciją ir apsigyvena vagonėlyje priešais televizijos pastatus. Filmo pasaulinė premjera įvyko Varšuvos kino festivalyje, jis pristatytas Talino kino festivalyje „Juodosios naktys“. Ankstesnis K. Kaupinio filmas „Nova Lituania“ pelnė šešias „Sidabrinės gervės“, jo premjera vyko Karlovi Varų kino festivalyje. Susitikome su K. Kaupiniu pakalbėti apie naujo filmo kūrimą, tačiau sunkoka buvo nenukrypti ir į dabartinių protestų realybę.

KAROLIS KAUPINIS: DVIEJŲ ŽMONIŲ POKALBIS YRA PASAULIO ESME

– Kaip prasidėjo projektas „Badautojų namelis“? Pamenu, buvo ir kitas projektas – „Kaspervizija“...

– Tai tas pats projektas, bet kaskart nutinka, kad aš labai smarkiai perrašau. Taigi atsiranda skirtingi scenarijai ir galėtum sukurti kelis skirtingus filmus. Žiūriu, kas tuo metu, man atrodo, labiausiai tinka. Pradžioje tai buvo filmas apie propagandinę televiziją „Kaspervizija“, kuri buvo įkurta užėmus Lietuvos televiziją 1991 m. Tą sausį dar nebuvo aišku, kaip viskas baigsis, bet žiūrėdamas iš dabartinio taško supranti, kad tai jau buvo imperijos pabaiga. Nuo Krymo aneksijos imperija (bent jau mums tai akivaizdu) lyg ir pradėjo atsigaivinti, tad sumaniau kurti filmą apie tai, ką imperija kalba savo pabaigoje, nes ji paprastai kartuoja tą patį.

Paskui prasidėjo pandemija, kai mes visi ilgam užsitarėme kambariuose, butuose, kitose uždaroje erdvėse

– kaip tie badautojai. Galvojau, kad filmas atspindės tą būseną. Taip veiktas persikėlė iš televizijos ten, kur įvykiai tuo metu klostėsi, t. y. į badautojų namelį prie jos. Į vagonėlį, kurį atsivežė televizijos personalas. Buvo tokia laida „Akistata“, kurios darbuotojai, siekdami atgauti televiziją, ir pradėjo tą bado akciją.

Kai Rusija užpuolė Ukrainą, supratau, kad badautojai negali tiesiog sėdėti laukdami, kol praeis ši neganda. Turi sėdėti turėdami tikslą tą negandą nugalėti, t. y. tikėdamiesi, kad tai padės įveikti televiziją užpuolusią imperiją. Galvojau apie filmo geografiją: užimta televizija – Ukraina, kur karas jau vyksta, namas priešais – Vakarai, kuriems nelabai svarbu, kas vyksta, o mes, kaip visuomenė, – tarsi toks laikinas namukas per vidurį, kurio gyventojai stengiasi dėl tos televizijos, bet nelabai ką iš tiesų gali padaryti, tik sėdėti. Dabar vėl viskas pasikeitė.

Mes patys tapome protestuotojais dėl televizijos. Taip net keturis kartus viskas apsivertė. Pradėjau rašyti šio filmo scenarijų 2019–2020 m., „Badautojų namelį“ filmavome prieš dvejus metus. Karas Ukrainoje jau buvo įsivažiavęs – pirminė euforija, kad tuoj tuos rusus *atkals*, jau buvo pasibaigusi. Buvo toks įstrigimo, bejėgiškumo jausmas, nežinojai, ką daryti, – tik remti ar pačiam ką nors nuveikti. Be to, buvo neaišku, ar karas neprasidės pas mus, kitaip tariant, ar neateis iki to badautojų namuko kareiviai iš užimtos televizijos.

– Kiek rėmėsi realybe – tikromis asmenybėmis, įvykiais, archyvais – kurdamas tiek siužetą, tiek personažus?

– Filmo personažai taip pat yra dominuojantys to laiko tipažai. Buvęs komunistas, kuris supranta, kad laikai pasikeitė ir jam reikia kažkaip kitaip gyventi, – supranta, kad nebeturi galios,

bet jaučia kažkokį kaltės jausmą. Amžinas disidentas, kuris jaučia nuoskaudą, kad kitiems tik dabar tai parūpo. Naujieji aktyvistai, pradėdantys kovoti už laisvę, kai tai juos pačius paliečia. Dar kažkas prisijungia, nes ir kiti pradėjo judėti. Ta dinamika labai panaši ir kultūros proteste.

Personažai buvo paremti konkrečių žmonių, kuriuos pažinojau, charakteriais. Dažniausiai iš įvairių žmonių lipdžiau vieną. Aš dirbau televizijoje, su žmonėmis, dalyvavusiais toje bado akcijoje, daug bendravau, girdėjau daug pasakojimų apie anuometę televiziją. Trys laidos „Akistata“ kūrybinės grupės nariai ir pradėjo tą bado akciją. Vėliau prie jų prisijungė daugiau žmonių. Per septynis mėnesius (bado akcija vyko nuo kovo iki rugpjūčio) Maskvoje įvyko pučas ir po jo televiziją atgavome. Bado akcija vyko rotaciniu būdu: žmonės badaudavo tris dienas, tada – kiti tris die-

Algimanto Aleksandravičiaus nuotr.

Aurelijaus Silkinio nuotr.

Algimanto Aleksandravičiaus nuotr.

nas. Tai nebuvo tokia bado akcija kaip Steve'o McQueeno „Alkyje“, kur badaujama iki mirties. Ar kaip Olego Sencovo bado akcija Rusijos kalėjime – arba paleiskite, arba aš numirsiu. Čia buvo labiau simbolinė bado akcija.

Apskritai, visas Vilniaus televizijos užėmimas buvo nesėkminga karinė operacija. Darbuotojai, besitraukdami iš televizijos, sugadino retransliacijos antenas. Sovietai buvo suplanavę atjungti Lietuvą nuo informacijos kanalų. Tačiau jiems nepavyko, nes sovietų daliniai nenuvažiavo užimti Kauno televizijos. Yra daug hipotezių, kodėl. Sakoma, kad iš dalies dėl to, kad jie ekonominiiais ryšiais buvo susiję su Kauno mafija ir bijojo dėl savo šeimų. Kaune buvo kitokia dinamika nei Vilniuje. Žodžiu, operacija atjungti Lietuvą nuo informacijos šaltinio nepavyko, nes iš karto televizijos retransliacijas perėmė Kaunas. Visa televizija sovietiniais laikais buvo sujungta į žiedinę transliacijos sistemą – pradeda Vilnius, tada signalas eina į kitus didžiuosius Lietuvos miestus ir įsisuka toks ratas. Kai iš rato iškrinta Vilnius, viskas toliau puikiai veikia ir Kaunas toliau transliuoja. Visa Lietuva, išskyrus Vilniaus regioną, tą televiziją matė. Labai greitai Vilniuje ant daugiabučių buvo pradėta statyti antenas, kurios gaudydavo Kauno signalą. Iš Vilniaus buvo

transliuojama „Kaspervizija“, bet niekas jos nežiūrėjo. Dalis Vilniuje dirbusių žmonių netilpo dirbti Kaune, tad buvo tokios būsenos, kai jautėsi nei pagauti, nei paleisti. Norėdami ką nors prasmingo nuveikti, jie ir sugalvojo bado akciją. Apskritai per visą tą laiką badavusių, dalyvavusių žmo-

nių buvo gal 150 ar 200. Vėliau jungėsi ne tik televizijos darbuotojai, bet ir paprasti žmonės ateidavo, badaudavo.

– **Tačiau filme nemažai ir fikcijos?**

– Aš susikuriu sau sąlygas, kurios remiasi istoriniu įvykiu, bet jų vidų pildau fikcija. Personažai sukurti pagal proto-

Audriaus Solomino nuotr.

tipus. Tačiau jų buvimas namelyje – neišpildę lūkesčiai, neįgyvendintos svajonės. Dauguma šios akcijos dalyvių iš pradžių pasakojo, kad jie ėjo kovoti už laisvą Lietuvą, bet atrodė, kad yra kažkas daugiau. Kažkokios giluminės nuoskaudos, neišpildymai. Taip labai dažnai, man atrodo, su politiniais reikalais būna, juose yra kažkas mane liečiančio asmeniškai. Ką aš turiu galvoje sakydamas žodį „Lietuva“, žodį „laisvė“ ir pan. Net iš realių žmonių žinau, kad kažkas jų ėjo badauti, nes tiesiog norėjo pabūti su kolege. Arba tiesiog buvo negera namuose ir norėjosi kur nors išeiti. Tokia motyvacija su žmonėmis kalbant kartais išaiškėja. Kartais kas nors eina siekti grynai savo politinio, idealistinio tikslo. Tarsi užsidaro Maslow piramidė – tam, kas turi valgyti, reikia meilės. Kas turi meilės, tam reikia prasmės. Kas turi prasmės, tas jau siekia ko nors visuomenei, kelia egzistencinį klausimą. Tas, kuris atsako į egzistencinį klausimą, gal tiesiog yra alkanas. Visi veikėjai tokioje kilpoje susiję vienas su kitu – vienas turi tai, ko kitas neturi, ir jam atrodo, kad jis irgi to norėtų. Sigis svajoja apie televiziją, bet užtat jis savaime suprantamu dalyku laiko tai, ko neturi Daiva. Taip visi veikėjai yra porose, kuriose jie pildo vienas kito tuštumą.

Jorge Luisas Borgesas sako, kad pasaulis ir prasideda ne nuo vieno žmogaus, bet kai atsiranda du žmonės ir jie kalbasi. Dviejų žmonių pokalbis, dialogas yra pasaulio esmė. Man norėjosi sukurti tokį filmą, kur iš principo tai ir būtų. Nieko labai baisiai nevyksta, nes tiesiog susikuriu sąlygas, kad tie du žmonės negalėtų niekur kitur pajudėti, jiems nebūtų galimybės iš tos situacijos išsilaisvinti. Dažnai tokiose situacijose, kurių tu pats nesieki ir nenori, įvyksta žymiai atviresnis ir labiau tave išlaisvinantis, terapiškai daugiau atsakymų duodantis pokalbis nei su geriausiu draugu ar tobulomis sąlygomis.

Šeimos susirinkimuose tas pokalbis nevyksta. Mano gyvenime tokių situacijų buvo daug. Pavyzdžiui, šaulių pratybos: gal visai norėtum, kad tavo skyrių sudarytų draugai, bet esi su tais, su kuriais esi. Iš pradžių galvoji: aš nelabai su šitais žmonėmis gal ir noriu tiek daug laiko leisti, jo ir taip trūksta. Pasėdi vieną kartą tris dienas, antrą kartą – tris dienas, trečią kartą – tris dienas ir supranti, kad, tiesą sakant, tai jus daug labiau susieja ir visai gerai, kad tai nėra tavo žmonių ratas. Tu žymiai daugiau praturtėji kaip žmogus, daugiau supranti, kaip kitaip kitas žmogus gyvena, kaip kitaip jis gyvenimą mato. Atsiranda tikrasis susikalbėjimas. Tai štai čia toks filmas.

– **Kuo, Tavo nuomone, tuometė protesto realybė skiriasi nuo dabartinės?**

– Kiekvienas protestas turi stadijas. Jis turi pirmą, karštąją, stadiją, tą ugningą. Jeigu pirmoje stadijoje pavyksta pasiekti ką nors, protestas gali pasibaigti arba transformuotis į ką nors kita. Jeigu vieną dalyką pavyko pasiekti, gal mes galime dar ir tą pasiekti? Tačiau ten jau ne taip lengva pasiekti. Mes viską dabar ar laikysiesi? Tada temperatūra nebe tokia karšta, jau turi nusiteikti ilgam veikimui. Ilgesnis veikimas reikalauja tautų jėgų. Nebegali taip taškytis kaip pradžioje. Pirmas savaites iš asamblėjos iniciatyvinės grupės narių nemiegojo niekas – tūkstantis žinučių vieno kitam per dieną, daug koordinavimo. ▶

◀ Paskui žiūri, kad kai kurie aplinkui po truputį pradeda grįžti prie savo gyvenimo, o kažkas vis dar neatsisako aktyvizmo. Kyla klausimas: jeigu visi čia toliau gyvena tarsi niekur nieko, kodėl aš dar čia? Tačiau kam tada tai darei iš pat pradžių? Vis dėlto, jei nori pasiekti tikslą, tai kovok dėl tikslo toliau.

Mano pozicija yra tokia: jeigu tu pakankamai ilgai išlaikysi savo tikėjimą, ryžtą išbūti, tai gal nusišypsos tau Dievas ar likimas ir bus *deus ex machina*. Panašiai ir mano filme: kai jau atrodo, kad viskas bus labai blogai, pradeda lyti ir kareiviai išsilaksto. Na, čia jau ne nuo tavęs priklauso, visi priklauso nuo kažko kito. Tačiau gal tai susiję su tuo, kad tu gana ilgai ten išbuvai, neišėjai, nemetei visko. Kas būtų, jei nebūtų Volodymyro Zelenskio „aš niekur nevažiuosiu, duokite šaudmenų“? Ryžtas pagimdo vis daugiau ir daugiau pasipriešinimo, tad dabar jau lengvai nebesunaikinsi.

– Kaip manai, ar būtum taip išitraukęs iš Kultūros asamblėjos veiklą ir protestus, jeigu nebūtum kūręs „Badautojų namelio“?

– Filmas, manau, nulemia poziciją. Tai, matyt, dėl to aš ir kuriu filmą apie tai. Man tiesiog tai rūpi kaip tema. Gyvenu tuo tiek filme, tiek realybėje. Darau tą patį, ką veikėjai. Man filmai nėra tik saviraiškos forma.

Kuriu filmą, nes tau tai rūpi, nes tuo tiki. Idealiu atveju – ką sakai, tą ir darai; ką darai, tą ir sakai. Man atrodo, kad tai yra vienas didžiausių tokių elgesio maksimumų, kurių verta siekti.

Šį filmą baigėme montuoti 2024 m., bet Vakarų kino festivaliai juo nesužadomėjo. Vis dėlto kartais nutinka, kad filmas tampa aktualus vėliau. Pavyzdžiui, taip buvo su „Nova Lituania“. Kai ją sukūriau, Lietuvoje daug kas nelabai ir suprato. Dabar, kai rodau filmą, jau visiems viskas aišku. Neseniai LMTA Nacionalinėje kino mokykloje buvo peržiūra ir žiūrovai sureagavo: „Tai čia – kaip dabar.“ Taip, kaip dabar.

Būna, sukuri filmą ir tada realybė jį pasigauna. Stebi aplinką, darai ir kartais pavyksta numatyti į priekį. Menininkas gali numatyti į priekį, gali komentuoti tai, kas vyksta, arba gali atsilikti. Realybė pralenkia – kol padarei, jau paseno. Idealiu atveju turi būti taip įsijautęs ir *zeitgeistą* (liet. *laiko dvasią*), kad numatytum į priekį.

Tačiau dažniausiai dėl to, kad kūrėjas sugeba numatyti į priekį, jis atsiduria nepatogioje padėtyje. Nebent tas kūrinys vėliau tampa aktualus arba visai kitose vietose. Pavyzdžiui, man atrodo, kad šis filmas toliau į Vakarus nuo buvusios Berlyno sienos gali būti nesuprantamas, nes jie tiesiog neturi tokios patirties kaip mes. Nėra supratimo nei apie mažąsias filmo detales, nei apie bendrą istorijos naratyvą. Didelės Europos Vakarų šalys nežino, kas yra egzistencinis nerimas, kad mūsų iš viso gali nelikti žemėlapyje, kad mūsų visa tauta ir visuomenė gali būti išblaškyta. Rytų Europa visai kitaip supranta – pagauna kiekvieną frazę. Vienose kūrybinėse dirbtuvėse dirbome su montažo konsultantu rumunu Catalinu Cristutiu, kuris, išgirdęs frazę „jugoslaviškas staliukas“, pasakė: „Aš puikiai žinau, kas yra šita svajonė apie kažkokį kitos socialistinės valstybės materialųjį gėrį.“ Dabar mums atrodo savaimė suprantama – nueini ir nusiperki. Tada 20 metų tekdavo laukti automobilio, buto...

– Kai aš augau, buvo labai aišku, kas yra svajonė, – Vakarai, materialūs dalykai. Atrodė, kad tai bus tarsi išsilaisvinimas. Dabar, atrodo, visa tai sulūžo, pasidarė nebeaišku, apie ką čia reikia svajoti...

– Daug mūsų žmonių galvoja, kad materija kažkaip užpildys, bet... Nueini pas premjerę ir ji klausia: ar jums pinigų trūksta? Ji, išskyrus apie materiją, tiesiog nieko nesupranta, jos gyvenime tai neegzistuoja. Ji galvoja: žmogus bus laimingas, jei mes jam duosime daugiau pinigų.

Lietuvos provincija pinigų turi daugiausia, kiek kada nors turėjo. Tačiau laimė – ne pinigai. Jeigu žmogus neperlipa per tai, tada jis labai nelaimingas, nes nesupranta, kas negerai.

– Noriu paklausti ir apie praktinius „Badautojų namelio“ kūrimo aspektus. Kur vyko filmavimai?

– Filmavome Kaune, prie Tekstilės instituto, Vilijampolėje. Prie LRT filmuoti negalėjome, nes pastatas ir jo aplinka per daug pasikeitė. Man būtinai reikėjo, kad tai būtų kompleksas ir kitoje pusėje – daugiabutis. Prie LRT visi daugiabučiai renovuoti. Tekstilės institutas buvo panašiausia vieta visoje Lietuvoje.

– Filmo paletė prigesinta, daug pilkumo. Kodėl?

– Aš laiką traktuojau kaip dekoraciją. Tai nėra filmas apie istorinius įvykius 1991 m. Tai galėtų būti istorija, pavyzdžiui, apie „Inkaro“ fabriko bankrotą Kaune 1996 m. ir jo streikuojančius darbininkus.

Bandau išsigrįžinti, kas yra to laiko ir erdvės estetikos dominantės. Pilkuma ir toje pilkumoje atsirandanti spalva. Kažkoks vieno vaiko kombinezonas, jau iš Vakarų atsivežtas, nauja striukė, nauji batai, pirmieji spalvoti ženklai iš anapus sienos. Draži svajonė apie aną pasaulį. Sigis su Daiva pilkame

namelyje mažame televizoriuke žiūri labai romantišką hollywoodinį filmą, jame – aistringas bučinys. Svajonės momentas pasitelkiant siužeto detalę.

– Filmo garso takelyje – džiazas. Kodėl?

– 6-ojo dešimtmečio amerikietiškas džiazas irgi yra svajonė, muzika veikia kaip kontrastas. Man nepatinka, kai filmuose muzika stiprina ir taip jau esantį jausmą. Rodome romantiką ir dar pritaikome romantišką muziką. Tai turi padaryti dramaturgija ir vaidyba. Ne muzika. Na, nebent taip jau labai nori pabrėžti, bet šiuo atveju ji veikia kaip kontrastas.

Tai ta pati svajonė, kuri... Norėčiau, kad viskas būtų kaip saldainis, bet iš tikrųjų yra tiesiog beliašas. Gražu svajoti, bet yra realybė. Tačiau svajoti vis tiek norisi.

Žinai, kokia būna meilė kine ir kokia ji realiai. Kokia pabaiga būna filmuose... Tačiau kaip gyventi po tos pabaigos? „Forever and ever, happily after“, bet gyvenime ne taip viskas.

– Kai tai supranti, gali būti sunku kurti filmus...

– Nori paklausti, kam tuos filmus kuriu? Ar rodai, kas yra gyvenimas, ar kažką daugiau? Ar rodai, koks jis turėtų būti? Ar rodai apie tai, kokio jo ilgiesi? Ar kokio jo nepastebi? Na, man atrodo, kad kažkiek subrendus ir supratęs, kad viskas ne taip paprasta, kaip galvojai, tavo klausimai kinui tampa žymiai esmingesni. Ypač dabar, kai jį gali kurti visi. Pasakyti ką nors, kas jau šimtą kartų sakyta, nėra jokios prasmės.

– Ar jau dirbi prie naujo projekto?

– Dabar rašau scenarijų filmui. Taip pat kuriu spektaklį „Lietuvių mirties pranešimai. Vieno spektaklio istorija“ Lietuvos nacionaliniame dramos teatre pagal savo pjesę. Jo premjera įvyks balandį. Siužetas – apie aktorių trupę, kuri bando atkurti legendinį lietuvišką spektaklį ir jiems niekaip neišėina. Spektaklyje bus daug vaido medžiagos, archyvo, kuriam teatro menininkai, teatrologai, aktoriai šneka apie tai, kas yra teatras, kas yra laikas. Tai kūrinys apie laikinumą, žmogaus bandymą nugalėti savo laikinumą, amžinumo troškimą laikiname pasaulyje. Kadangi teatras yra daug laikinesnė medija nei kinas, manau, kad teatrui ši idėja tinka geriausiai.

O filmo scenarijų rašau apie vienuolyną, į kurį pasiprašo jaunas žmogus. Tai vadinamasis kontempliatyvusis vienuolynas, gana uždaras. Galima sakyti, kad vienuoliai jame ruošiasi išėjimui iš šito pasaulio. Taigi į jį ateina jaunas vienuolis ir pradeda ardyti visą vienuolyno tvarką. Paaikškėja, kad vienuolyne yra didžiulių problemų ir dėl ir tikėjimo, ir visokių kitokių.

Kadrai iš filmo „Badautojų namelis“

Kalbino Rasa Morkūnaitė
Nuotrauka Roko Snarskio

Reperis, rašytojas ir scenarijų autorius Kastytis Sarnickas-Kastetas ką tik pristatė penktąjį solo albumą „Simpoziumas Chapel Rouge“, pirmąjį vaizdo klipą kūriniui „Paprastas toks šeštadienis“, o jau vasario 5 d. visus pakvies ir į gyvą susitikimą Vilniaus muzikos klube „Tamsta“. Būtent prieš jį ir kalbamės apie naujausią albumą ir kūrybą nesinaudojant dirbtiniu intelektu (DI) ir negalvojant apie populiarumą užtikrinančias tendencijas.

KASTETAS IR JO „SIMPOZIUMAS CHAPEL ROUGE“

– „Simpoziumas Chapel Rouge“ – kodėl „simpoziumas“?

– Skrisdamas į Angliją įrašyti albumo, neturėjau jokios vizijos, kaip reikės pavadinti albumą ir ar jis apskritai išeis. Mintyse darbinis pavadinimas buvo „Ramsgate Sessions“ (Ramsgaitas – miestas, kuriame įrašėme), bet man nesinorėjo [redacted] albumo pavadinti anglų kalba, o lietuviškai „sesija“ nebūtų skambėję įdomiai. Labiau sietųsi su Seimo plenariniiais posėdžiais nei su muzikos įrašais. Svarščiau versiją „pleneras“, kurio skambesys man labai patiko, bet atrodė, kad gal nelabai tiksliai atspindėtų realybę. Žodis „simpoziumas“ puikiausiai tiko, nes mes, penki muzikantai iš Lietuvos ir vienas kolega iš Anglijos, užsadarėme *Chapel Rouge* esančioje įrašų studijoje ir beveik be miego pertraukų savaitę diskutavome, gvildenomė muzikines idėjas, dalijomės patirtimi ir nuolatiniuose debatuose bandėme įrodinėti savo tiesą.

– Įrašėte albumą ne Lietuvoje ir įgyvendinote tam tikrą muzikantų svajonę, kai savaitei galima užsidaryti studijoje ir daugiau niekuo nesirūpinti. Kaip sekėsi, ar kartotum?

– Didžiausias iššūkis, kad mes nebuvome muzikos grupė tikra prasme, kai muzikantai metų metus kartu repetuoja, kuria muziką ir vienas kitą pažįsta iš pusės žodžio. Prieš skrisdami į Angliją teturėjome keletą repetičių ir įžengę į studiją, manau, nė vienas nežinojome, ko laukti ir tikėtis. Man, kaip vieninteliam iš grupės neturinčiam muzikinio išsilavinimo, atsidūrus tarp diplomuotų muzikantų, buvo ypač sunku perteikti, ko aš iš jų noriu, kaip visa tai turi skambėti, kaip

atrodyti. Iš pradžių aš turbūt labiausiai stresavau, bet vėliau pasirodė, kad nebuvo dėl ko. Tiesiog įsisukome į kasdienę rutiną ir mėgavomės procesu. Ateityje? Nežinau, kol kas labai sunku apie tai galvoti. Iš tikrųjų įrašai yra viena smagiausių proceso dalių, bet pradžioje tą albumą dar reikia sukurti. Jei pavyktų dar kartą ką nors sukurti, mielai užsidaryčiau su ta pačia *chebra* ne savaitei, o kokioms dviem!

– Papasakok išsamiau, kaip vyko patys įrašai, ką juose naudojote? Kokių istorijų iš įrašų nepasakotum viešai?

– Su įrašų prodiuseriu Andrew Kacanovu iš karto sutarėme, kad albumas bus analoginis. Tebūnie tai repo albumas, bet toks, tarsi jį būtų įrašę „The Doors“ arba „The Beatles“ 7-ajame dešimtmetyje. Naudosime vien analoginius instrumentus, jokių skaitmeninių priedėlių, garso procesorių, sintetatorių ir pan. – tiesiog būgnai, gitaros, pianinas, analoginiai *rhode* ir *hammond* klavišai. Kiekviena daina įrašyta, kai visi muzikantai groja kartu, nuo pradžios iki galo. Tiesiog toks buvo mano noras. Suprantu, kad [redacted] šiais laikais technika, DI yra tiek pažengę, kad užsadaręs su kompiuteriu virtuvėje gali kurti orkestruotes filmams, bet man visą gyvenimą daug svarbiau buvo procesas, o ne rezultatas. Atradimo džiaugsmas, kai ta muzikos magija sukuriamą pačių, kai studijos prieškambarėje nupučiamos dulksės nuo senovinių bažnyčios vargonų, kuriais grojant reikia spausti kojomis dumples, kai iš kaimynų sodo pasiskoliname porą vazonų, kad finalinėje albumo dainoje įrašytume perkusiją. Man kažkuria prasme tai ir yra muzikos magija!

Kalbant apie istorijas... Aš jas turbūt papasakosiu žmonėms, kurie ateis į koncertą. Mėgstu pasakoti, manau, ir muzikantai turės ką pridurti tarp dainų.

– Tavo kūriniuose daug juodo humoro, ironijos, bet galima išgirsti ir mitų motyvų. Kas albumo kūrinius sieja?

– Šis albumas labiau yra dainų rinkinys ir jas labiau sieja ne tekstų temos, o skambesys. Tai labiau duoklė man pačiam, mano jaunystės svajonėms, kai būdami paaugliai grojome grupėje ir svajojome įrašyti albumą kur nors Anglijoje, kokioje nors senoje fermoje, kaip mūsų tų laikų dievukai. Kartu čia ir tam tikras protestas. Kaip minėjau, buvo noras įrašyti visiškai gyvai, nenaudojant jokių korekcijų kompiuteriu, papildomų garsų iš garsų bankų, semplerių, DI, palikti kūriniuose daug soluočių, negalvojant apie perklausas, populiarumą, aktualumą, tendencijas, madas ir t. t. Tiesiog noras įrodyti sau, kad galima daryti ir taip, jeigu tik to norisi pačiam.

– Kastyti, esi parašęs dvi knygas, kuri su „G&G Sindikatu“ ir šiuo metu dar dirbi prie kelių filmų scenarijų. Kas Tau pačiam kūryboje yra svarbiausia ir kaip skirtingos sritys Tau padeda atsiskleisti?

– Kol turiu, ką pasakyti, tol kažką darau. Jei atvirai, 50/50. Man gerai spardo į užpakalį ir aplinka: klausytojai, skaitytojai, artimieji. Būtent jie neleidžia pasiduoti ir nuleisti rankų, kai jau apima visiška apatija, kuri turbūt kaip kiekviena, ne tik kūrėją, aplanko nuolatos. Kartais pajunti, kad aplinkinis pasaulis vis labiau kvailėja ir niekam nereikia to, ką tu darai. Tačiau tuomet, kaip minėjau, kažkas įspiria į užpakalį, at-

sikėlęs ryte prisimeni, kad jei ką nors ir darai, tai darai dėl savęs, kad tai yra labai didelį malonumą teikiantis užsiėmimas, nors geriau jį būtų įvardyti [redacted] saldzia kančia, kai atrodo, kad kiekvienas kūrinys, kiekviena repo ar knygos teksto eilutė yra išgauta per kūrybinę kančią, bet užtat kokia palaima ir euforija apima atėjus supratimui, kad PAVYKO! Svarbiausia, kad tas PAVYKO yra sau pačiam, o tolesnis rezultatas jau yra šalutinis.

– Kaip manai, ką gali solo kūryboje kitaip nei kurdamas su grupe? Ir, atvirksčiai, ar yra kas, ko pasiilgsti kurdamas vienas?

– Solo kūryboje nereikia eiti į kompromisus. Tai šiek tiek išlaisvina. Tačiau tuomet lieki vienas, niekas neateis ir nepasakys: o, šitas geras, čia tu gerai *pavare!* Niekas nepaskambins, kai būsi abejingumo ir apatijos duobėje, ir nepasiūlys: *davaj*, gal ką nors įrašome, sukuriame, mums juk gerai išeina, nėra ko nuleisti rankų. Taigi čia yra ir savų pranašumų, ir savų trūkumų.

– Albume „Simpoziumas Chapel Rouge“ esantis kūrinys „Paprastas toks šeštadienis“ įgavo vaizdą ir tapo klipu. Kokia jo idėja ir kodėl pirmam savo klipui pasirinkai būtent šį kūrinių?

– Kažkaip jau įrašant *chebrai* sakiau: va, iš šito tai aš susuksiu klipą. Dar pamenu vietiniame prekybos centre pirkome avokadų pusryčiams ir išgirdau kažkokią dainą, kur falsetu dainavo pritariantieji vokalistai. Muzikantus juokais gąsdinau: o jūs tame klipe dainuoti turėsite va taip sustoję prie mikrofono. Vėliau, jau įrašius, kažkaip pamečiau mintį filmuoti klipą, nes man, kaip rašytojui, tekstų kūrėjui, visa kita, kai paleidžiu savo kūrinius į pasaulį, tam tikra prasme nebeįdomu. Jų sklaida, viešinimas, reklama – tarsi ir nebe mano rūpestis. Kas norės, susiras ir išgirs. Tačiau šiuo atveju kažkurią dieną, užsidėjęs šviežiai *iškeptą* vinilinę plokštelę ir klausydamas dainos, prisiminiau tą momentą Anglijoje. Tada ir pagalvojau: o kodėl gi ne? Galų gale bus dar viena proga visiems susirinkti ir pasijuokti vieniems iš kitų.

– Apie ką šis kūrinys? Kiek tokių paprastų šeštadienių pačiam yra buvę?

– Kūrinys labai paprastas ir tiesmukas, tad gal net nereikia bandyti atskleisti jo prasmės. Čia tikriausiai pasiveržia buitinio realizmo pomėgis. Aš toks. Gal tam turėjo įtakos paauglystėje atsiradęs susižavėjimas dadaizmu, „Fluxus“, vėliau atėjęs [redacted] supratimas, kad poezijoje mane labai traukia Kazys Binkis su keturvėjininkais, jų gebėjimas paprastuose dalykuose matyti grožį ir kad tas grožis nebūtinai turi būti gražus. Svarbu, kad jis keltų emociją. Tegul tai būna nuostaba, šypsena ar dar kas nors. O dėl šeštadienių – gal aš esu gana socialiai uždaras žmogus. Jei galiu rinktis panašaus pobūdžio savaitgalį, dažniausiai *teliką* žiūriu su savo įsivaizduojamais draugais ir buvusių bei būsimų kūrinių personažais.

– Vaizdo klipe bus galima pamatyti kiek kitokį Tavo įvaizdį – būsi netgi su kostiumu. Ar galime tikėtis, kad kostiumuotą Kastetą išvysime ir scenoje?

– Niekada nesakyk niekada. Paprastai nenešioju kostiumo, bet kai būna galimybė ir poreikis – apsirengiu ir džiau-giuosi. Kadangi tai darau itin retai, kiekviena tokia proga suteikia dar daugiau vidinio džiaugsmo.

– Tikras „simpoziumas“ klausytojų lauks vasario 5 d. klube „Tamsta“. Kaip manai, koks bus šis koncertas?

– Aš tam tikra prasme esu perėjęs, išau-gęs ir pavargęs nuo viso to šiuolaikinio šurmulio, masiškumo, žmonių, eilių ir, kai pats noriu apsilonkyti koncerte, stengiuosi rinktis mažesnes erdves, jaukią atmosferą, kur per pertraukėlę rūkomajame gali padiskutuoti su būgnininku, o klavišininkui nupirkti alaus prie baro; kur renginio žiūrovai tampa ne mažesne koncerto dalimi, nes tarp dainų gali pasikeisti replikomis su atlikėju. Tačiau svarbiausia, kad veda noras patirti muziką, o ne įsikelti dar vieną *storį* į instagramą ar tiktoką. Tai štai ir norisi sukurti tokią atmosferą.

– Jei reikėtų vienos frazės ant plokštelės nugarėlės, kokia būtų Tavo „Simpoziumo Chapel Rouge“ tezė?

– *Davaj*, po paskutinę ir einam!

MAN GERAI SPARDO Į UŽPAKALĮ IR APLINKA: KLAUSYTOJAI, SKAITYTOJAI, ARTIMIEJI. BŪTENT JIE NELEIDŽIA PASIDUOTI IR NULEISTI RANKŲ, KAI JAU APIMA VISIŠKA APATIJA.

Kalbino Toma Vidugirytė

RIBĀ – naujausias alternatyviosios muzikos kūrėjo Kristijono Ribaičio albumas, kuriame susilieja elektroninė muzika, alternatyvusis rokas ir šokių muzika, o kartu – meilė ir kritika Lietuvos alternatyviajai scenai. Šiame interviu atlikėjas kalba apie kūrybos lūžius, prodiusavimą, augančią auditoriją ir tai, kodėl jam vis dar svarbu kurti albumus kaip vientisas istorijas.

KRISTIJONAS APIE MUZIKĄ

RIBAITIS – IR RIBAS

– Kalbėjome 2023-iaisiais, po albumo „Saturnas“ pasirodymo. Daug kas pasikeitė per tą laiką – bardas Kristijonas tapo roka ir elektroninę muziką jungiančiu muzikantu.

– Taip, buvau pervargęs ir atėjo momentas, kad nelabai ir norėjau ką nors daryti su muzika. Tada daug artimų žmonių sakė, kad reikia pailsėti, ir tai buvo blogiausias sprendimas. Kurį laiką visiškai nieko nedariau – kalbu apie muziką – ir dabar suprantu, kad reikėjo pailsėti. Tačiau, manau, geriau rasti kokį nors aukso viduriuką ir vis tiek ką nors daryti, nes po pertraukos tikrai labai sunku grįžti.

Kita vertus, nuovargis padėjo, nes kai atėjo laikas „Saturną“ pristatyti gyvai, pradėjau nebekreipti dėmesio į tai, kaip elgiuosi scenoje, pradėjau daugiau taškytis ir jaustis laisvai. Man pačiam turi būti linksma – tada galiu sau viską leisti ir scenos baimė nebe tokia baisi.

– Dar grįžkime prie bardiškojo Kristijono, kurio dauguma gerbėjų nebepamena. Kas paskatino tą pokytį?

– Studijos Lietuvos muzikos ir teatro akademijoje, kur pradėjau studijuoti elektroninės muzikos kompoziciją, tikrai pakeitė mano mąstymą. Taip pat Ignas Juzokas, su kuriuo dirbome nuo pat pirmojo albumo, o nuo albumo „Laimingi“ išleidimo ir grojome kartu. Nuo pat pirmo mano albumo, kai susitikdavome studijoje, pas jį matydavau begalę skir-

tingų sintetatorių, kuriuos norėjau išbandyti. Labai daug išmokau iš jo ir vis dar mokausi. Pažintis su Ignu ir kompozicijos studijos tikrai turėjo labai daug įtakos.

– Per tuos metus nuosekliai su kiekvienu nauju albumu ar pasirodymu augo Tavo auditorija. Kaip sekasi susigyventi su tuo, kad daugėja gerbėjų, dėmesio, o kartu kyla ir daugiau lūkesčių – tiek iš gerbėjų, tiek ir paties?

– Man vis dar sunku patikėti, kad tiek daug žmonių atvaro į mano koncertus. Viena vertus, sunku suvokti, kita vertus, jautiesi labai dėkingas už palaikymą. Dėl augimo – būna tam tikri kertiniai momentai. Pavyzdžiui, koncertas klube „Kablys“ arba „Saturno“ laidotuvės „Lofte“ – vieni tokių. Tai koncertai, kuriuos žmonės atsimena ir gal net kiti atlikėjai gali kažkiek įsikvėpti. Smagu ir keista, kad auditorija auga. Matau tai, bet dar nesuvokiu.

DAUG MAŠČIAU, KAS GALĖTŲ BŪTI GERAS IR LABAI BLO-GAS KELIAS ALTERNATYVAI LIETUVOJE.

– Trys pastarieji Tavo albumai: „Laimingi“, „Saturnas“ ir RIBĀ – labai konceptualūs. Kaip atsiranda albumų ir juos lydinčių dalių konceptai ir kodėl Tau tai svarbu?

– Kaip ir dainų idėjos, jie atsiranda iš aplinkos, potyrių ir viso kito. Man labai nepatinka, kai albumai yra tiesiog dainų rinkiniai. Dar labai nepatinka šiuo metu žmonių klausymosi įpročiai – linkstama link *singlų*. Dar blogiau, kad singlai kuriami 30 sekundžių trukmės tiktoke klipui. Pasiklausęs tokių *gabalų*, juose nieko įdomaus nerandi.

Vadinasi, nuo albumo ir istorijos ar net *muziklinio* darbo priėjome iki 30 sekundžių. Įsivaizduoju, kaip sunku iš 30 sekundžių padaryti tikrai *kabinančias* 10 sekundžių. Čia yra įdomumo, bet man patinka klausyti muzikos albumų, kurie turi savo istoriją. Smagu klausantis albumą išgirsti, kad šis kūrinys albume galėjo būti tik toje vietoje ir ne kitur.

Patinka, kai atsiranda susipynimų, t. y. kai kūriniai pradeda vienas su kitu tarsi kalbėtis, tampa klausimais ir atsakymais... Nemanau, kad visi mano albumai yra visiškai konceptualūs. Gal „Laimingi“ yra konceptualiausias, nes pasakoja vieną istoriją, o „Saturnas“ ir RIBĀ labiau turi epizodus ir naratyvą, kuris juos sujungia.

– Pranešime spaudai albumą RIBĀ pristatei kaip perdėtai dramatišką meilės ir neapykantos laišką Lietuvos alternatyvai. Kodėl būtent taip?

– Alternatyviosios scenos muzikoje ir tekstuose yra daug dalykų, kurie man

Ugnės Urbonaitės nuotr.

Manto Gudžinevičiaus nuotr.

labai patinka ir juos dievinu. Kartais už mane jaunesnių kūrėjų darbai įkvepia labiau nei bendraamžių ir vyresnių kolegų, bet yra daug dalykų, kurie ir užknisa. Dažnai jie kartojasi, nes jaunos grupės daro tas pačias klaidas, o norisi, kad alternatyvioji scena augtų. Dainos „Padėka“ tekstas yra labiausiai apie tai. Daug mažiau, kas galėtų būti geras ir labai blogas kelias alternatyvai Lietuvoje.

– Kokių klaidų ar ydingų dalykų matai? Paminėjai, kad popmuzikoje yra rašymo socialiniams tinklams tendencija, bet alternatyviojoje scenoje to labai mažai...

– Matau, kad yra nemažai veržlumo ir noro judėti į priekį, bet kartu ir labai daug laukimo, kol už tave kas nors padarys. Beje, ne tik aš tai pastebiu. Juokinga, kai kūrėjas pirmiausia susiranda vadybininkus, užuot parašęs *gabalą* ar surengęs bent vieną koncertą. Iš karto taikomasi turėti bent 100 žmonių savo koncertuose, o labai daug žavesio ir pamokų yra tuose tikruosiuose pirmuosiuose koncertuose, kai tavęs paklausyti ateina trys ar penki žmonės...

Ir dar tas *online* aspektas man truputį juokingas – mąstymas ir sakymas, kad mes „eina prieš sistemą“, bet kartu internete daromi tie patys dalykai, sekami tie patys *trendai*. Kažkada sugalvojome, kad protingiausias, geriausias ir įdomiausias pakvietimas į koncertą yra tiesiog standartinis prisistatymas, datos pasakymas ir pakvietimas. Tačiau gal galima dar dešimt minučių

pamąstyti ir padaryti ką nors įdomesnio? Baisiausia, kad tai skatinama, nes visi taip daro.

– Grįžkime prie RIBĀ albumo. Jo perklausa vyko dainykoje „Estradā“ ir tą vakarą pirmiausia prie didžėjaus pulto grojai kūrinius, kurie įkvėpė albumą. Papasakok truputį, kokie tie kūriniai.

– Labai daug jų neskambėjo tą vakarą. Grojau tuos, kurie labiau tinka šokiams, o sąrašas yra daug ilgesnis. Keista, nes šį kartą kaip niekada daug buvo popmuzikos pasaulio atlikėjų / kūrėjų ir tuo labai džiaugiuosi. Supratau, kad didelė dalis jų įkvėpė ir „Saturną“, tik neatkreipiau dėmesio. Pavyzdžiui, Childish Gambino seniai jau klausydavau. Billie Eilish irgi nuo pirmo albumo klausau. Tyler The Creator ir panašius repo atlikėjus – taip pat. Apie kiekvieną galėčiau po valandą pasakoti, nes tai tikrai puikūs atlikėjai. Dar šį kartą prisidėjo „Death Grips“, kurie yra atskiras pasaulis ir nerealus postūmis, kad dar ir taip gali kurti muziką.

Kadangi RIBĀ buvo mano pirmas albumas, kurį pats *suvedžiau*, dirbau su garsais ir įrašiau, tai dalis tą vakarą skambėjusių kūrinių buvo tik kaip pavyzdys, nes noriu, kad, pavyzdžiui, bos gitaros linija skambėtų taip, kaip tame kūrinyje, ir daug panašių mažų dalykų.

– Kaip atrodė pats kūrybos procesas? Kiek žinau, pats ir *miksavo* albumą, o tai Tau nauja patirtis. Kada pradėjai domėtis ir kaip mokeisi prodiusuoti?

– Labai daug padrikumo. Pradžioje buvo visiškas chaosas, bet man jis truputį patinka. Kai vyksta kūrybos procesas ar įrašai, tai jis man netrukdo, bet kai ateina metas kažką iš to padaryti, tai ausys elementariai pavargsta nuo chaoso, gali padaryti daugiau klaidų ir reikia padaryti iš naujo. *Miksavimo* dalyje kaip tik turi būti daug objektyvumo ir turi save, kaip autorių ir muzikantą, pastumti į šalį ir dirbti kaip prodiuseriui, o tai nėra lengva.

Pastaruoju metu buvo daug progų dirbti su kitais atlikėjais. Pavyzdžiui, grupės „diso.kognityvas“ albumas „Aporija“ yra mano *miksuotas*. Taip pat dar keli Rūtos Liutkutės kūriniai. Dar „Elnio rago miškas“ albumą „Po Oda“ įrašiau aš, o *miksavo* I. Juzokas, bet aš irgi prisidėjau. Daug tokių patirčių atsirado, atrodo, netyčia.

Pirmas kūriny, prie kurio taip dirbau, buvo „Foje“ 30-mečiui skirtame albume (jame skirtingi atlikėjai perdainavo šios grupės dainas) esanti dainos „Meilės nebus per daug“ mano versija. Ši daina buvo pirmoji, kurią pats *miksavau, suvedžiau* ir dirbau su garsu. Tą kūrinių *padariau* ir gavau gerų atsiliepimų. Visada kitų kūrinius prodiusuoti yra lengviau, nes nesi tiek prisirišęs. Tai dar buvo ne mano kūriny, o „Foje“, bet ten jau buvo mano balsas. Taip po truputį natūraliai, mažais žingsneliais, atėjo eilė ir mano paties albumui.

– Šiame albume yra duetų su Pijumi Opera ir Benu Aleksandravičiumiba. Dar skamba Luko Malinausko iš

„McLoud“ šūksnis... Kodėl pakviete bendradarbiauti būtent šiuos kolegas?

– Visokių *semplų* ir smulkių detalių yra daug daugiau. Tiesiog kiti yra labai mažytiai *sempliuikai* arba kažkas panašaus. Tai iš „Justice“ ir „Daft Punk“ atėjęs dalykas – *micro sampling*, kai panaudoji ne visą frazę, o mini garsiuką, t. y. tik vieną sekundę kokio nors garso.

Kalbant apie bendradarbiavimą... Kai mano galvoje gimsta melodijos ar tekstas, tuo pat metu išgirstu ir reikiamo kolegų balsą. Pavyzdžiui, kūrinyje „Flabergastas“ iš karto girdėjau Pijaus repavimą. Ir negaliu nieko su tuo padaryti. Lygiai tas pats su Benu ir Luku – galėčiau gal ką nors keisti, bet girdžiu, kad tas balsas ten turi būti, ir viskas.

Man labai smagu ir garbė, kad galiu tiesiog parašyti jiems ir paprašyti įrašyti kokį nors mažą dalyką. Pijus – atskira tema, nes jis pats parašė savo tekstą, savo dalį, tačiau kiti... Galvoju, kad iki šiol daug žmonių klausosi „ŠESK-2“ ir galvoja, kad Ribaitis čia gerai skamba, ir tik pasiklausę trečią ar ketvirtą kartą supranta, kad tam tikrą dalį dainuoju ne aš, o Benas. Tai atėję iš „Gorilazz“. Dabar „Spotify“ matai, kad „Gorilazz“ dainuoja su kažkokiu atlikėju, bet seniau to nebuvo, nes tai buvo atsisiųsti iš interneto kūriniai arba CD, kur dažniausiai neskaitai aprašymų.

Man tai labai gražu ir ateityje noriu tokių dalykų įrašyti daugiau, bet kartais sunku pasiūlyti kolegoms, kad ir vos vos prisiliestų prie mano kūrinių. Labai džiaugiuosi, kad šie kolegos sutiko kurti kartu.

– Dar reikėtų atkreipti dėmesį, kad albumas RIBĀ labai tin-ka šokiams. Albume „Saturnas“ jau buvo šokių muzika, bet šiame jos dar daugiau...

– Man patinka šokių muzika ir patinka ją kurti. Nežinau, kaip bus vėliau. Gal dar po trejų metų kalbėsime ir kitaip sakysiu. Nežinau, kur tai nuves, nes dar labai anksti kalbėti apie naują kūrybą, bet man smagus šis etapas: RIBĀ ir „Saturnas“, kurie yra labai *šoklūs* albumai. Manau, kad čia buvo panaudotos įrašant „Saturną“ išmoktos pamokos – norėjosi jas pritaikyti ir padaryti tobuliau, įdomiau.

Man patinka, kai atlikėjas neprisirišęs prie vieno žanro, nebijo eksperimentuoti ir neturi požiūrio, kad jeigu išleidau šokių albumą ir jis buvo sėkmingas, tai dabar ir reikia *kepti* būtent tokius. Beje, būtent taip paslysta labai daug Lietuvos kūrėjų.

– Gal gali papasakoti, kas dabar traukia? Kokie garsai ir skambesiai?

– Visą laiką labai daug klausiau Davido Bowie, bet praleisdavau jo *plastic soul* periodą su „Young Americans“ albumu. Man visada buvo įdomiau modernusis D. Bowie arba anks-tyvasis, kur jis buvo Ziggy Stardust. Dabar mane traukia 8-ojo dešimtmečio *vaibas*, muzika ir nuotaikos. Soulu labai mažai esu pasidomėjęs. Dar sunku ką nors sakyti, bet yra idėjų, kaip tai panaudoti kaip įrankį, pritaikyti prie savos tematikos ir padaryti ką nors, ko dar nebuvo.

– Dar norėjau pakalbėti apie kitą Tavo amplua – radijo lai- dos vedėjo. Laida „Karameliniu tonu“ „LRT Opus“ eteryje girdima jau antrą sezoną. Kaip Tau patinka šis amplua ir ką jis Tau davė?

– Daug domėtis, kaip užduoti gerus klausimus. Bepigu man, kaip atlikėjui, sakyti, kad kas nors uždavė nuobodžius klausimus. Kai pradėdi dirbti tokį darbą, supranti, kad kai kurie klausimai gali tiktai vienam žmogui, bet netiks kitiems. Kitas dalykas, kuris pradžioje kišo koją, – tai, kad reikia išklausti labai daug muzikos. Reikėjo dirbti su savimi, kad tai ne- taptų visiškai darbu, ir buvo momentas, kai nebeliko laiko savo mėgstamai muzikai arba tiesiog nebesinorėjo klausyti muzikos. Dabar, turėdamas patirties, laidai pasiruošti galiu efektyviau ir greičiau. Labai tuo džiaugiuosi.

– Laidoje gilini esi į kitų kūrėjų muzikos skambesį ir garsą. Kokių įdomių atradimų buvo kuriant laidą? Kas nustebino?

– Turiu rubriką pavadinimu „Su kolegom“, kai ateina kolega muzikantas pakalbėti apie grupę, apie kurią daug nežinau. Pavyzdžiui, buvo labai įdomu šnekėtis su Nikita Voitovu apie „Linkin Park“, nes nesu su jų muzika augęs ir įdomu buvo perbėgti jų istoriją. Sužinojau daug įdomių dalykų. Dar labai įdomi laida buvo apie „Ghost“, nes apie juos irgi mažai žinojau. Supratau, kad „Ghost“ – bedugnė. Ten milžiniškas kiekis informacijos – nuo netikros apie personažus iki tikros apie juos pačius. Tai bene labiausiai nustebinęs epizodas ir dabar dažniau juos paklausau.

– Kuo tai padėjo ar trukdė Tavo kūrybai?

– Truputį trukdė, nes reikėjo perklausyti daug muzikos. Paklauses pasvarstydavau, kad būtų smagu sukurti ką nors panašaus, bet kol kas taip nenuitiko.

MADOS PARODOS LONDONE: DVI

Tekstas ir nuotraukos dr. Kristinos Stankevičiūtės (VILNIUS TECH)

„Dolce ir Gabbana“ aukštosios mados paroda, kurioje teko lankytis pernai, vienu smūgiu suformavo *toookius* lūkesčius mados eksponavimui, kad nedaug kam pavyksta juos pateisinti (kaip gerosios praktikos pavyzdžius čia galiu minėti 99 mados objektų parodą Luvre ir „Tegul mus mato!“ Varšuvoje, apie kurias jums rašiau). Nuo šiol su kiekvieno aukštosios mados dizainerio vardu siejamas jų kūrinų ekspozicijas norisi matyti kaip išsamų, įspūdingą ir turiningą jų kūrybos kelio pristatymą.

GIANNI VERSACE'ĖS RETROSPEKTYVA

Būtent tokių vilčių turėjau keliaudama į Gianni Versace'ės parodą Londone, reklamuojamą kaip „retrospektyvią daugiau nei 450 retų ir originalių“ dizainerio kūrybos objektų ekspoziciją, didžiausią kada nors surengtą Didžiojoje Britanijoje ir leidžiančią pasinerti į „akinantį G. Versace'ės pasaulį“. Įtariamų nekėlė nei reklaminiai tekstai (juk suprantama, kad komunikacija turi būti patraukli), nei pasirinkta „Arches London Bridge“ ekspozicijų erdvė, apie kurią nieko nežinojau.

Kaip galite įtarti iš tokios istorijos pradžios, vilys ir lūkesčiai „Versace“ atžvilgiu, deja, nepasiteisino. Paroda pasirodė esanti gal ir visai nieko, nors dauguma joje demonstruojamų objektų vargiai priskirtini aukštajai madai, labiau gatavų drabužių kategorijai. Išimtis sudarytų, galbūt, tik koncertiniai dizainerio draugų ir pažįstamų Eltono Johno, George'o Michaelo ir kitų kostiumai ir aksesuarai. Smalsu apžiūrėti ir kelis įžymybėms priklausiusius objektus – pavyzdžiui, princesės Dianos rankinę, aktorės Elizabeth Hurley dėvėtas sukneles; įspūdingai atrodo „Versace“ gaminiai interjerui – indai, pledai, pagalvės. Dizainerio kurtų baldų nepristatoma, jų galima išvysti parodoje pateikiamuose madų ir interjero žurnaluose ir kataloguose.

Įspūdingiausia parodos dalis – „Veidrodžių kambarys“, kuriame eksponuojami 1991–1995 m. pavasario ir vasaros kolekcijų modeliai. Ryškiaspalviai, lengvi siluetai atspindi naujai populiarėjančią laisvą, nesuvaržytą formų laikmečio estetiką ir tarsi skanus „lollipop“ ledinukas byloja apie G. Versace'ės virsmą mados pasaulio popikona, kuria jis, anot pa-

RETROSPEKTYVOS

rodos rengėjų, išbuvo net devynis sezonus. Veidrodžiais uždengtos salės sienos suteikia erdvei apimties ir masinio poveikio jausmą – būtent čia „Versace“ mados namų įtaka XX a. madai liudijama gausiai ir įtikinamai, o kruopščiai rankomis dekoruotas drabužių detales galima apžiūrėti iš labai arti.

FORMOS IR TURINIO KONFLIKTAS

Greičiausiai iš kolekcininkų fondų surinktų mados objektų pagrindu parengtoje parodoje galima pamatyti ir specifinių dizaino objektų – vinilinių plokštelių, kompaktinių diskų, vaizdo kasetėlių viršelių. Nors skaičius 450 skamba įspūdingai, paroda – visai nedidelė. Tiesą sakant, jos tikrai užtektų vidutiniam G. Versacė'ės gerbėjui (nors nepriskiriu savęs šiai grupei, tačiau ryškios itališką saulę *transliuojančios* spalvos ir specifiniai raštai traukia akis tarsi magnetas). Jei tik forma ir pateikimas bent kiek labiau atitiktų įspūdingą turinį...

Net jei ekspozicijų erdvių dizainą ir galima laikyti gan adekvačiu, parodos įrengimas visiškai nuvilia – baisūs plastikiniai manekėnai, varganos kokybės spaudos darbai (tentai, plakatai, nuotraukos ir t. t.), visur kyšantys laidai ir perspėjamieji užrašai „Nesėskite“, „Žiūrėkite, gėrėkitės, įsivėpkite, bet nelieskite“ sufleruoja, kad paroda skirta plačiajai publikai pačia liūdniausia šio termino prasme...

Ir tik išvydus užrašą, kad renginys neturi nieko bendro su dizainerio palikimo paveldėtojais ar „Versace“ mados namais, iš tiesų palengvėjo – tapo aišku, kad parodos pirminis tikslas vis dėlto nėra dizainerio kūrybos pagerbimas ar įprasminimas, o labiau komercinės paskatos. Laimei, šis nesmagus įspūdis beveik nepersiduoda parodos nuotraukose, taigi G. Versacė'ės kūrybos reputacija išsaugoma...

Kita vertus, po tokio apsilankymo supranti, kad parodos architektūra ir įrengimo kokybė yra ne ką mažiau svarbu ar gal net svarbiau, nei joje demonstruojami objektai.

Kitaip tariant, išeina, kad, anot populiaraus posakio, nuėjau į parodą aš, kad jums nereikėtų. Taigi gal geriau ir neikite.

„COSPROP“: KITOKIA RETROSPEKTYVA

Šias niūrokas mintis, kaip ir tikėjau, išskleidė mažytis, bet niekada nenuviliantis Mados ir tekstilės muziejus (*Fashion and Textile Museum*), kuriame iki kovo 8 d. vyksta žymiausios Didžiojoje Britanijoje ir vienos žinomiausių pasaulyje istorinių kostiumų gamybos kompanijos „Cosprop“ jubiliejinė 60-mečio paroda „Kostiumų mados: šešiasdešimt „Cosprop“ metų“ (*Costume Couture: Sixty Years of Cosprop*).

Kaip ir visada, paroda vyksta visoje muziejaus erdvėje – nedidelėje salėje pirmame aukšte ir antro aukšto galerijoje, išdėstytoje ratu balkone. Seminarams ir susitikimams skirtoje salytėje taip pat antrame aukšte pateikiama šiek tiek kostiumų gamybos užkulisių ir kūrybos proceso įžvalgų.

◀ „Cosprop“ įmonė yra pagaminusi kostiumus daugumai Didžiosios Britanijos istorinių filmų ir iki šiol kuria kino, TV ir teatro industrijoms. Jos įkūrėjas Johnas Brightas visada žavėjosi teatru ir kinu. Baigęs mados dizaino studijas, kurį laiką dirbo teatro aktoriumi, režisieriaus padėjėju ir kostiumų dizaineriu. Tuo pat metu pradėjo kolekcionuoti istorinius drabužius ir aksesuarus, kuriuos aptikdavo Londono

blusturgiuose. 1965 m., atsidūręs karjeros kryžkelėje, jaunasis teatralas nusprendė paversti savo hobį profesija ir, pasinaudojęs savo sukauptais ir draugų dovanotais reliktais, įkūrė istorinių kostiumų gamybos studiją.

Per laimingą sutapimą kaip tik tuo metu požiūris į istorinį kostiumą kine ėmė keistis, jam imta skirti gerokai daugiau dėmesio ir filmų kūrėjų laiko. Pirmasis „Cosprop“ projektas buvo 1967 m. filmas „Didieji lūkesčiai“, kuriam J. Brightas pagamino vienos iš pagrindinių figūrų Miss Havisham vestuvinę suknelę. Kompanijos sėkmę nulėmė antrasis filmas „Šviesos brigados puolimas“ (*The Charge of the Light Brigade*, 1968 m.), kurio dizaineris Davidas Walkeris patikėjo „Cosprop“ sukurti visų pagrindinių herojų eilutes; epiniai TV serialai, tokie kaip „Karas ir taika“ (1972 m.) įtvirtino „Cosprop“ reputaciją. Šiandien J. Brightas gali pasidžiaugti ne tik laimėtais dviem „Oskarais“, bet ir Britanijos imperijos ordinu už nuopelnus kostiumo dizainui ir paveldo puoselėjimą.

NE TIK ISTORINIAI KOSTIUMAI

Net istoriniais filmais nesižavintys žiūrovai gali rasti pažįstamų siluetų: parodoje galima išvysti ir Erkiulio Puro kostiumą, kurį dėvėjo žavasis Davidas Suchetas 2003 m. Agathos Christie detektyvo „Mirtis prie Nilo“ ekranizacijoje, kelių 1984 m. „Indianos Džouns“ serijų personažų aprangą ir netgi legendinio Džeko Sperou eilutę iš 2003 m. filmo „Karibų piratai: Juodojo perlo užkeikimas“ (labai gaila, bet be skrybėlės, – ji, ko gero, neatlaikė piratiško gyvenimo iššūkių).

Taip pat galima išvysti labai mielo 2022 m. filmo „Misis Haris vyksta į Paryžių“ (*Mrs. Harris Goes to Paris*), kuris visi neseniai buvo rodomas ir per

Lietuvos televiziją, pagrindinį „personažą“ – nuostabios žalios spalvos Christiano Dioro suknelę, apie kurią sukasi didžioji filmo istorijos dalis. Siužeto esmė – mielos Londone gyvenančios senūčiukės kelionė į Paryžių, į „Dior“ mados namus, kur, nepaisydama įvairių kliūčių, ji pagaliau sėkmingai pasisiūdina įspūdingo grožio vakarinę suknelę, tačiau nespėja nė karto jos apsivilkti, mat, grįžusi namo, iš geros širdies paskolina ją savo beviltiškai įsimylėjusiai jaunai kaimynei. Ši gražina suknelė nepataisomai sugadintą. Iki dabar atsimenu, kaip skaudu buvo žiūrėti į tą sudraskytą aukštosios mados kūrinį – ir nesvarbu, kad visi tai tik filmas. Istorija buvo pavaiduota labai įtikinamai, o sugadinta suknelė atrodė tiesiog neįtikėtina gražiai... Taigi parodoje, išvydusi, kad iš tiesų buvo dvi suknelės versijos: viena – tobulai nuostabi, o kita – jau sugadinta, patyriau beveik vaikišką džiaugsmą, kad iš tiesų gražiosios suknelės niekas neniokojo! Beje, filmas buvo nominuotas „Oskaro“ ir BAFTA apdovanojimams už geriausią kostiumų dizainą.

DAR KARTĄ APIE PARODŲ KATALOGUS, IR NE TIK...

„Cosprop“ jubiliejui skirtoje parodoje pristatoma daugiau kaip 80 kostiumų iš įvairių filmų, nors įmonės kolekcijoje apskritai – daugiau kaip milijonas (!!!) kostiumų ir aksesuarų. Tai tikrai *viskas*, ko gali prireikti istorinio kostiumo dizaineriui, teigiama parodos leidinyje, ir sunku su tuo nesutikti.

Muziejinę kompanijos kolekciją (kuri, reikia suprasti, skirta būtent tokio tipo parodoms ir įmonės darbo įspūdingumui įpaminkinti), vadinamą Johno Brighto kolekcija, sudaro daugiau kaip 8 tūkst. originalių gaminių. Jų paskirtis, pasak parodos autorių, – užtikrinti, kad kasdien kuriami gaminiai būtų istoriškai tikslūs.

Beje, kalbant apie mano mėgstamiausių muziejinių parodų objektą – parodos katalogą, šio renginio leidinys tikrai išsiskiria iš daugumos pastaruoju metu matytų. Visa parodos informacija kartu su pristatomų kostiumų aprašais ir kitais komentarais sutalpinta į plono sąsiuvinio formato knygelę, atspausdintą ant (greičiausiai perdirbto) popieriaus, kurios pigumas verčia truputį susigūžti. Tačiau šis paprastas sprendimas akivaizdžiai skirtas aktyviausiai muziejaus lankytojų kategorijai – senjorams, tiksliau, senjorėms, kurios, kiek teko patirti, sudaro didžiąją šios įstaigos lankytojų dalį. „Cosprop“ parodoje tai buvo ypač akivaizdu: abi muziejaus salės vos talpino minią vyresnių nei 60 metų moteriškių, įdėmiai, su katalogeliais rankose studijuojančių modelius, aptarinėjančių su draugėmis kostiumus, aktorius ir visas detales. Mano palydovas ir aš tądien buvome jauniausi lankytojai (tiesa, dar buvo keli vaikučiai su močiutėmis, žaviai čiauškantys muziejaus tyloje).

Mados ir tekstilės muziejaus parodos – visada labai kruopščiai parengtos ir paliečia gan netikėtas, bent jau man, temas, kurias jungia kultūrinės ir socialinės reikšmės, priskiriamos madai ir, žinoma, tekstilei, suvokimas. O taip pat visapusis dėmesys kokybei, rankų darbui, smulkiems istoriniams artefaktams, liudijantiems kasdienybės praktikų svarbą ir prasmę. Nors „Cosprop“ parodoje eksponatams vietos atrodo mažoka, jie kiek „suspausti“ mažytėse muziejaus erdvėse, tačiau tai tik sustiprina turinio įspūdį – 60 kokybės ir pasididžiavimo savo kultūros istorija metų. Taip savaime formuluojasi naujmetis palinkėjimas lietuviško kultūros lauko sprendimų priėmėjams – kuo greičiau suprasti mados istorijos reikšmę ir skirti seniai trūkstamo dėmesio kokybiškos mados parodoms!

MADOS INJEKCIJA KŪRYBIŠKUMO KRIZEI

Tekstas ir nuotraukos Stefaniios Dushkevich

Idėjinio sąstingio ir vizualinio dirbtinio intelekto (DI) triukšmo epochoje jaunųjų dizainerių darbai suvokiami kaip gaivaus oro gurkšnis. Kasmečio konkurso „Injekcija“, skirto jaunesiems mados kūrėjams, rengėjai 2025 m. pasirinko provokuojančią temą: „Mada – menas ar ne menas?“ Kyla ir kitas, ne mažiau svarbus klausimas: ar dalyviams pavyko peržengti vienodumo ir išsisėmusių pasikartojimų, kurių šiandien perpildyta mados industrija, ribas?

Pagrindinė mados pasaulio problema nėra darbo sąlygos trečiojo pasaulio šalių fabrikuose, ne globalizacija ir net ne aplinkos tarša, nors mados industrija užima vieną pirmaujančių vietų tarp didžiausių teršėjų, dažnai nusileisdama tik naftos ir dujų pramonei. Didžiausia krizė – kūrybiškumo praradimas ir naujų idėjų stoka. Būtent todėl jaunųjų dizainerių konkursas „Injekcija“ tapo maloniu atradimu, ypač jo nugalėtojų darbai.

KŪRYBIŠKUMO KRIZĖ

Pastaraisiais metais ant podiumų vis dažniau matome estetiškai išgrynintą, archyvais paremtą kūrybą. Mados namų kūrybos vadovai perdirba ir perinterpretuoja praeities meistrų palikimą, vis rečiau siūlydami iš tiesų naujų idėjų. Tačiau šiuo antriniu požiūriu pasižymi ne tik prekių ženklai. Socialiniuose tinkluose mados tinklaraštininkai su nostalgija atkuria praeities tendencijas, beveik nekurdami nieko iš esmės naujo. Ką dėl to kaltinti: nostalgiją, greitąją madą, DI ar viską kartu?

2026 m. „Pantone“ spalvų institutas metų spalva paskelbė „Cloud Dancer“ (PANTONE 11-4201). Tačiau kad ir kaip pavadintum baltą spalvą, ji vis tiek liks balta. Šis „jokios“ spalvos pasirinkimas stebėtinai tiksliai atspindi tai, kas vyksta ne tik madoje, bet ir mene, kūryboje apskritai. Šiuolaikinė medija vartojama beveik nemąstant: turinys tapo fonu, baltuoju triukšmu, laiko praleidimo būdu, o ne idėjų ar emocijų šaltiniu. Kūrybiškumo lygis mažėja ne tik kine ir televizijoje, bet ir visose interneto pramogų formose – nuo „YouTube“ ir socialinių tinklų iki muzikos.

Michaelas Easteris knygoje „Komforto krizė“ kalbasi su australų neurobiologu Jamesu Dunkertu apie nuobodulio ir kūrybiškumo ryšį. „Nuobodulys nepadaro tavęs kūrybiškesnio. Jis tiesiog sako: „Padaryk ką nors!“ – pažymi J. Dunkertas. M. Easteris priduria, kad kai tas kažkas leidžia protui sugrįžti į išsiblašymo būseną, o ne užpildomas tuo pačiu turiniu, kurį vartoja visi aplinkiniai, žmogus pradeda mąstyti tiesiog kita banga. Būtent tokia būsena yra būtina tikrajai kūrybai ir būtent į ją šiuolaikinis žmogus beveik nebeįžengia.

Be tuščio turinio, socialinius tinklus ir internetą galima kaltinti ir tuo, kad jie radikaliai pakeitė mados industriją. Anksčiau dizaineriai savo kolekcijas pristatydavo siauram kritikų ar klientų ratui. Dabar jų darbai akimirksniu atsiduria viso pasaulio teisme, kur grįžtamasis ryšys dažnai būna nefiltruotas ir paviršutiniškas. Toks spaudimas stumia link atsargesnių, kompromisinių sprendimų: dizaineriai ima pataikauti masinio skonio lūkesčiams, užuot rizikavę ir eksperimentavę.

Ryškus pavyzdys – „Gucci“. Kai 2015 m. Alessandro Michele perėmė prekės ženklo vairą, jis pasiūlė drąsų, eklectišką ir maksimalistinę viziją, kuri vėl pavertė ženklą aktuali. Tačiau, laikui bėgant, prekės ženklas pradėjo kartoti tą pačią vizualinę kalbą, nes ji buvo sėkminga ir komerciškai naudinga. Galiausiai „Gucci“ prarado judėjimo į priekį pojūtį, o A. Michele paliko kompaniją.

Atskiro dėmesio nusipelno ir DI, sparčiai besiskverbiantis į mados pasaulį. Jis geba generuoti raštus, idėjas ir net išties kolekcijas. O kas nutinka žmogaus kūrybai? Jei mašina gali sukurti „gražų“ dizainą vienu mygtuko paspaudimu, ar tuomet lieka vietos emocijoms, asmeninei patirčiai ir unikaliam žmogaus žvilgsniui?

Dizaineriai retai susiduria su atsakomybe už stagnaciją ir pasikartojimą. Jei šalia nėra nieko, kas pasakytų: „Tai galima padaryti geriau“, vystymasis tampa neįmanomas. Be tikro grįžtamojo ryšio kūryba sustingsta. Paradoksaliai ir kitas aspektas: kai dizaineris vis dėlto bando primesti savo viziją, jis neretai atleidžiamas net nespėjęs padirbėti vieną sezoną, todėl mados namuose kūrėjai beveik nebesiryžta priimti drąsių kūrybinių sprendimų.

Kas tuomet vyksta su jauniaisiais dizaineriais? Argi neegzistuoja įsišaknijęs stereotipas apie studentiško darbo beprotiškumą ir radikalų kūrybiškumą?

„MADA – MENAS AR NE MENAS?“

2025 m. konkursas „Injekcija“ sugrįžo namo – į Nacionalinės galerijos sales. „Injekcija“ – jaunųjų drabužių dizainerių konkursas, kurio nugalėtojai gauna kvietimą pristatyti savo kolekcijas festivalyje „Mados infekcija“.

◀ Šių metų konkurso tema buvo klausimas: „Mada – menas ar ne menas?“, atveriantis diskusijų lauką. Nepaisant meninio sudėtingumo ir kultūrinės reikšmės, drabužių dizainas vis dar dažnai suvokiamas tik kaip komercinė veikla. Mados dizainą studijuojantys studentai neretai susiduria su giliai įsišaknijusiu neigiamu stereotipu, kuris menkina šios profesijos legitimumą.

Kritikai dažnai laiko madą paviršutiniška ir nesusijusia su menu, nes vertina ją tik industrijos ir rinkos kontekste. Vis dėlto net ir tie, kurie pripažįsta madą meno forma, dažnai ją apibūdina kaip paviršutinišką ir nereikalingą, šlovinančią perteklinį ir nepagrįstą vartojimą. Prie to prisideda ir pasipriešinimas pačiai domėjimosi mada idėjai: tarsi domėtis mada reikėtų būti lengvabūdiškam ar juokingam. Toks interesas dažnai sutinkamas su globėjyškumu ar net panieka, lyg jam trūktų gilumo ir rimtumo – tarsi būtum ką tik prisipažinęs apie ką nors gėdingo.

Pasirinkta tema atveria plačių galimybių kurti išties unikalius ir konceptualių projektus. Ar konkurso dalyviams pavyko išnaudoti šį potencialą?

KAI DIZAINERIS RIZIKUOJA

Kiek rizikinga aprengti modelius „drabužiais“, kurie vos primena mums įprastą aprangą: iš veltinio iškirptais stačiakampiais, darant užuominą į Pablo Picasso ir kubizmą apskritai, padengti kūnus balinimo mišiniu ar vietoj avalynės naudoti paplūdimio šlepetes? Be abejo, tai rizikinga – publika gali nesuprasti. Tačiau būtent čia ir slypi tikių sprendimų vertė. Konkurso nugalėtojomis tapo penkios jaunųjų dizainerių kolekcijos: Vincenos Kavaliauskaitės (VINC) – „Cubismo“, Elmos Zemlickaitės – „Delicacies“, Julios Jaszczuk – „Gentlewoman“, Karolinos Žvilaitytės (BY KANA) – „Brutal moda“ ir Mari Enomoto – „Set Off – Enjoy the Change“. Kas gi šiuos darbus paverčia iš tiesų įdomiais ir unikaliais?

VINCENTA KAVALIAUSKAITĖ (VINC) – „CUBISMO“

Šios kolekcijos drabužiai labiau primena tūrinius meno objektus ant modelių kūnų. Pagrindą sudaro supaprastinti, tarsi iš geometrinių formų sudėlioti veidai: akys, lūpos, nosys, ausys, gėlės ir kiti motyvai, sąmoningai iškraipyti ir išskaidyti į geometrines figūras. „Suknelės“ atrodo kaip standūs veltinio gaubtai, ne atkartojantys kūno formas, o jas peržengiantys.

Kolekcija įdomi drąsiu mados ir meno sujungimu ir savo nedėvimybe. Dizainerė sąmoningai tikrina ribą, kur baigiasi drabužis ir prasideda meno objektas. Įkvėpimas akivaizdus – P. Picasso, kubizmas apskritai ir net vaikiški piešiniai. Naudojami gerai atpažįstami meniniai metodai: kaukės, koliažai, žaidimas forma, kai atskiros veido dalys susijungia į vieną elementą. Spalvos – ryškios ir sodrios: balta, geltona, mėlyna, raudona, žalia ir violetinė. Bendra nuotaika – džiugi ir naivi, sąmoningai laužanti įsivaizdavimą apie tai, kokia turėtų būti apranga. Kolekcija – ne apie patogumą, o formą ir tūrį. Įvaizdžius papildė siūtos gėlės modelių rankose.

JULIA JASZCZUK – „GENTLEWOMAN“

Kolekcija „Gentlewoman“ apmąsto vyriškumo stereotipus ir spaudimą, susijusį su „tikro vyro“ įvaizdžiu. Pagrindą sudaro vyriški kostiumai, perinterpretuoti ir pritaikyti moters kūnui. Jie atrodo sąmoningai svetimi: per dideli, nepatogūs, su aukštomis apykaklėmis, kurios kabo virš pečių ir kuria suvaržymo pojūtį.

Kolekcijoje matome marškinių, plačių švarkų, paltų, ilgų kelnų, *tūriškų* palaidinių, smokingo tipo švarkų ir suknelių, sudėliotų iš klasikinio vyriško kostiumo detalių, bet pritaikytų moters figūrai, todėl įgaunančių elegancijos. Naudojami įprasti kostiuminiai audiniai: vilna, medvilnė, biuro aprangai skirti tekstilės sprendimai.

„Gentlewoman“ – pasakojimas apie pokytį: griežtos, kietos formos palaiptams minkštėja, tampa laisvesnės ir romantiškesnės. Santūri spalvų paletė – pilka, tamsiai mėlyna ir balta su bordiniais akcentais – pabrėžia kontrastą tarp griežtumo ir pažeidžiamumo. Kolekcija jungia vyriškus elementus, tokius kaip kostiumai ir kaklaraiščiai, su moteriškumo atributais: korsetais, drapiruotėmis ir aukštakulniais, taip laužydama įprastas lyties ir aprangos normas.

ELMA ZEMLICKAITĖ – „DELICACIES“

„Delicacies“ – eklektiška kolekcija, sudėliota iš įvairių nuotrupų ir fragmentų. Spalvinė gama rami ir neutrali: juoda, balta, pilka ir chaki. Drabužiai atrodo daugiasluoksniai ir neišbaigti: atviri pečiai, kabančios juostos, sijonai su petnešomis, asimetrinis kirpimas, lietai palčiai su šalikais, suplėšyti marškinėliai ir sijonai, pagaminti iš delninių. Aksesorai: pirštinės ir rankinės – sustiprina sluoksniavimo įspūdį, o avalynė varijuoja nuo klasikinių batelių iki sportbačių ir sandalų.

Drabužiai atrodo persiūti iš senų drabužių: kabančios juostelės, neslepamos detalės, kūnas kai kur lieka atviras. Tai kuria benamiško prašmatnumo (*homeless chic*) efektą ir daro užuominą į perdurbimo idėją. Pavadinimas „Delicacies“ skamba ironiškai: „delikatesais“ čia tampa ne brangūs audiniai, o reiti, subtilūs elementai, rasti vizualinėje netvarkoje. Kolekcija kalba apie pakartotinio naudojimo vertę ir apie tai, kad net paprastumas, nusidėvėjimas ir netobulumas gali būti gražūs.

MARI ENOMOTO – „SET OFF – ENJOY THE CHANGE“

Ši kolekcija iš karto patraukia dėmesį ryškiomis spalvomis, blizgesiu ir grafiniais raštais. Stilius – avangardinis, šiek tiek fantazinis, su poparto nuorodomis. Įvaizdžiai kuriami

naudojant tūrį, blizgias medžiagas ir kontrastingus rožinės, mėlynos, raudonos, juodos ir baltos spalvų derinius. Aksesorai lagaminų ir etikečių pavidalu tiesiogiai nurodo kelionių temą.

Kolekcijos centre – judėjimo idėja. Kelionė čia suvokiama ne tik kaip fizinis maršrutas, bet ir kaip vidinė būsena: akimirka tarp praeities ir ateities, tarp skirtingų vaidmenų ir savęs versijų. Juostos ir tekstas ant drabužių primena maršrutus ir judėjimą, paversdami kūną istorijos perteikėju. Pavadinimas „Set Off – Enjoy the Change“ (liet. *Leiskis į kelią – mėgaukis pokyčiu*) tiksliai nusako pagrindinę žinutę: kelias svarbesnis už galutinį tašką.

KAROLINA ŽVILAITYTĖ (BY KANA) – „BRUTAL MODA“

Kolekcija „Brutal moda“ įkvėpta XX a. vidurio brutalizmo architektūros. Pagrindinė medžiaga – tankus, šviesių atspalvių audinys, kurio šiurkštus, nelygus paviršius primena betoną ar tinką. Matinė tekstūra ir balinimo pėdsakai sukuria neišbaigtumo ir žaliavos įspūdį.

Drabužiai atrodo masyvūs ir sunkūs: platūs pečiai, didelės rankovės, griežtos formos ir tūrinės detalės aplink kūną sukuria naują, beveik architektūrinį siluetą. Drabužiai ne pabrėžia figūrą, o kuria savarankišką tūrį. Vienalytė spalvų gama leidžia susitelkti į formą ir faktūrą. Tai eksperimentas mados ir architektūros paribyje, kuriame grubumas ir sunkumas virsta išraiškinga menine kalba.

LUKAS SVIRPLYS – „PATYS KALTI“

Atskirai verta paminėti kolekciją, kuri nors ir netapo nugalėtoja, tačiau taip pat nusipelnė dėmesio. „Patys kalti“ – aštri socialinė kritika ir provokacija. Dizaineris kelia nepatogų klausimą: ar tikrai marginalizuotos visuomenės grupės, įskaitant LGBTQ+ bendruomenę Lietuvoje, yra pačios kaltos dėl savo padėties?

Vizualiai kolekcija kuriama kontrastais. Blizgus atlasas su dangaus ir debesų vaizdais, kailis, plunksnos, drapiruotės ir rankinė tapyba derinami su tyčia purvinais, chaotiškais sluoksniais. Milžiniški pečiai, daugiasluoksnės konstrukcijos ir iškraipyti siluetai primena tai kalėjimo uniformą, tai sudėtingas, sluoksniuotas sukneles. Nuo juodos ir baltos spalvų kalinio drabužio dryžių iki rožinių ir mėlynų dangišku motyvų ant pokylio suknelės – tarp ironijos, skausmo ir protesto.

„KEISTESNI DALYKAI 5“:

Rašė Kamilė Zinkevičiūtė

Niekada nebuvo didelė seriale „Keistesni dalykai“ gerbėja. Pasižiūrėjusi pirmojo sezono serijas 2016 m. vasarą, nebesijungiau naujų iki 2025 m. Vis dėlto lapkričio pabaigoje išleista penktojo sezono pirmoji dalis sudomino taip, kad iki sausio 1 d. (paskutinės serijos išleidimo) peržiūrėjau visų nematytų sezonų serijas – man reikėjo sužinoti, kas gi čia vyksta. Kuo toliau, tuo daugiau klausimų kilo ir tuo *kreiviau* pradėjau vertinti „Keistesnius dalykus“ ir jo kūrėjų viziją. Tikėjaisi, kad serialo finalas išspręs visus neaiškumus, tačiau privalau nuliūdinti – taip neįvyko. Tad, iš dalies norėdama pateisinti savo kryptį į „Keistesnių dalykų“ *triušio urvą*, panagrinėsiu, kodėl penktasis šio serialo sezonas taip smarkiai nuvylė ne vien mane, bet ir daugybę ištikimų kūrinio gerbėjų.

ILGAI LAUKTA PABAIGA

Serialas „Keistesni dalykai“ yra vienas didžiausių pastarojo dešimtmečio televizijos fenomenų. 2016 m., vos pasirodžius pirmojo sezono serijoms, jis tapo kone žiūrimiausiu „Netflix“ seriale ir su kiekvienu nauju sezonu „Keistesnių dalykų“ auditorija vis augo. Serialo kūrėjai broliai Mattas ir Rossas Dufferiai nuolat kėlė kartelę – žiūrovų pamiltus personažus puldavo vis galingesni ir kraupesni monstrai, o kova su jais vis sudėtingėjo. Taip atsidarė penktajame sezone – čia Hawkinso grupelė turi ne tik įveikti didįjį blogį – ketvirtajame sezone pristatytą Vecną (akt. Jamie Campbell Bower) – ir išgelbėti jo pagrobtus vaikus, bet ir sustabdyti pasaulio pabaigą. Kitaip fantastiniame siaubo seriale, ko gero, ir negalėtų būti.

„Keistesni dalykai“ susilaukė daug kritikos dėl ilgos pertraukos (t. y. trejų metų) tarp ketvirtojo ir penktojo sezonų serijų išleidimo. Vienas didžiausių žiūrovų ir kritikų priekaištų – aktoriai, anksčiau vaidinę vaikus, spėjo užaugti ir subręsti, tad tikėti, kad pagrindinei grupei vis dar yra 15–16 metų, neįmanoma. Tačiau manyčiau, kad tai tikrai ne didžiausia šio sezono problema. Taip, žinant, kad, pavyzdžiui, serialo žvaigždė Millie Bobby Brown per šią pertrauką spėjo susituokti ir įsivaikinti, kiek juokinga žiūrėti į ją, vaidinančią paauglę mergaitę, tačiau ir patys

„Keistesnių dalykų“ kūrėjai nebesistenčia palaikyti šios iliuzijos. Nieko vaikiško pagrindiniai veikėjai jau nepatiria ir į nieką nebereaguoja kaip šešiolikmetčiai. Nelabai yra laiko aiškintis romantinius santykius ar žaisti D&D – metas gelbėti pasaulį.

VEIKĖJŲ PERTEKLIUS

Penktasis sezonas yra kulminacija visomis prasmėmis. Čia baigiasi Hawkinso grupelės kova su *Upside Down* ir jo būtybėmis, kartu tai kūrėjų atsiveikimas su savo žiūrovais ir fiktyviu „Keistesnių dalykų“ pasauliu.

Deja, penktasis sezonas yra ir visų serialo trūkumų kulminacija. Vienas di-

džiausių – personažų perteklius. Pirmajame sezone pagrindinių veikėjų yra daugiau nei dešimt. Vis dėlto Dufferiai dar sugebėjo kiekvienam jų suteikti savitą charakterį (nors kuo išsiskiria Lucas (akt. Calebas McLaughlinas), iki šiol negalėčiau pasakyti) ir nuosekliai plėtoti jų tarpusavio santykius. Kiekvieną sezoną prie pagrindinės grupės prisideda vis daugiau personažų, kurie trumpai sužiba ir arba miršta, arba įsilieja į gerųjų masę. Nors smagu stebėti naujų veikėjų atsiradimą ir besikeičiančią grupelės dinamiką, ilgainiui, kaip pastebėjo „The Atlantic“ žurnalistė Sophie Gilbert, „nubelieka laiko charakterizacijai“ (Gilbert, 2025). Trumpai tariant, penktajame sezone yra daugiau nei 20 pagrindinių

veikėjų, tad neįmanoma suteikti pakankamai dėmesio kiekvieno asmenybės vystymuisi.

Negana to, itin didelę pasakojamo siužeto dalį užima dar vieno naujo personažo – Holly Wheeler (akt. Nell Fisher) – istorija. Tuo tarpu serialo senbuviams kaip Mike'ui (akt. Finnas Wolfhardas) ar Eleven (akt. Millie Bobby Brown) dėmesio skiriama daug mažiau. Nauji veikėjai nėra blogai, tačiau, kai tai daroma mažiau dėmesio skiriant žiūrovų pamiltiems personažams, susidaro įspūdis, kad kūrėjai nebežino, kaip rutulioti savo ankstesnių veikėjų charakterius, ir tiesiog pristato naujus. Be abejo, dauguma pa-

DAUGIAU NĖRA GERIAU

tai tiesiog masė gerųjų pusei priklausančių žmonių, kurie nori įveikti didįjį blogį.

Šios problemos sprendimas yra labai paprastas, tačiau Dufferiai visą laiką jo vengė.

Kad ir kaip sarkastiškai skambėtų, Dufferiai bijo žudyti savo pagrindinius veikėjus. Ne viename interviu jie yra sakę, kad nenori be reikalo rodyti žiūrovų pamiltų personažų mirties. Norėčiau paklausti: ar svarbiau patenkinti žiūrovų norus, ar vis dėlto leisti serialui plėtotis natūraliai, net jeigu tai lemtų svarbių veikėjų mirtis. Akivaizdu, kad Dufferiai dažniau renkasi pirmą variantą, todėl penktajame sezone – daugybė niekuo neišskiriančių veikėjų. Be to, žiūrint serialą gerokai sumažėja jaučiama įtampa, nes visi žinome, kad kiekvienas Hawkinso grupelės veikėjas, pakliuvęs į mirtiną pavojų, išgyvens. Hoperis, trečiajame sezone turėjęs susprogti kartu su sovietų aparatu, kažkaip liko gyvas, Max (akt. Sadie Sink) galiausiai ištrūko iš Vecnos pasąmonės, Nancy (akt. Natalia Dyer) ir Johnathano (akt. Charlie Heatonas) nepasiglemžė tirpstančios sienos. Sunku jausti tikrą pavojų, kai kone kiekvienas prie mirties priartėjęs personažas iki šiol išgyveno. Toks pataikavimas auditorijai yra žalingas įprotis, ribojantis kūrėjus ir jų viziją. Galima ginčytis, ar kelios pagrindinių veikėjų mirtys tikrai būtų pagerinusios „Keistesnius dalykus“, tačiau man būtų įdomu pamatyti, ką Dufferiai sukurtų, jeigu nebijotų neigiamų žiūrovų atsiliepimų.

PENKTOJO SEZONO TRŪKUMAI

Pastarasis sezonas turėtų surišti visus palaidus galus. Žiūrovas turėtų sulaukti atsakymų į visus kilusius klausimus ir galutinai suprasti, kas vyko visą šį serialą. Deja, penktasis „Keistesnių dalykų“ sezonas kelia dar daugiau klausimų, o paskutinė serija – viena didelė siužetinė skylė (ang. *plot hole*). Palikta daugybė klaidų, kurios dar iki išleidžiant serialo finalą tapo įvairiausių, dažnai absurdiškų teorijų, sklandančių tarp „Keistesnių dalykų“ gerbėjų, pagrindu. Tęstinumo trūksta tiek scenarijuje, tiek gamybos rekvizituose, tiek pačioje fantastinio pasaulio logikoje. Iš pradžių man buvo sunku suprasti, kas nutiko. Nesinorėjo tikėti, kad Dufferiams ir visai komandai pritrūko kūrybiškumo ar dar ko nors. Mąstant apie ankstesnes serialo dalis paaiškėja, kad atsakymas – gana paprastas.

Pirmi du „Keistesnių dalykų“ sezonai, mano nuomone, yra geriausi. Juose išsamiai atskleidžiami veikėjų portretai, tarpusavyje santykiai ir jų pasikeitimas prasidėjus antgamtiniais reiškiniais Hawkinso miestelyje. Fantastinis *Upside Down* pasaulis vis dar aprėpiamas ir aiškiai suvokiamas, nepaisant, kad ne į visus klausimus atsakoma. Serialo tonas – grėsmingas ir rimtas, kiekvienas fantastinis įvykis turi didžiulę prasmę ir svarų emocinį poveikį personažams, o nuotaikingi epizodai praskaidrina, tačiau nepakeičia tamsios kūrinio atmosferos. Trečiasis sezonas kiek žaismingesnis – į paauglystę žengiantys pagrindiniai veikėjai nebežaidžia D&D, o aiškinasi pirmųjų romantišnių santykių problemas ir po truputį tolsta vieni nuo kitų. Kartu gerokai praplečiama istorija – pristatomi nauji veikėjai, priešai ir *Upside Down* monstrai. Susidaro įspūdis, kad nuo trečiojo sezono buvo vadovaujama principu „daugiau yra geriau“. Sakyčiau, būtent čia siužetas pradeda šiek tiek slysti iš Dufferių rankų. Didėjant istorijos mastui, darosi vis sunkiau suvaldyti visus jos elementus. Palaipsniui „Keistesni dalykai“ transformuojami iš mažo miestelio tragediją pasakojančio serialo

į superherojų, kovojančių su fantastiniu blogiu, epą. Ketvirtajame sezone dar buvo jaučiama įtampa, pavojus ir grėsmingi padariniai, o penktajame šių dalykų nebėra. Net finalinę kovą išgyvena visi pagrindiniai ir antraeiliai veikėjai, nepatirdami jokių rimtesnių sužeidimų. Turbūt neverta reikalauti realistiškumo iš „Keistesnių dalykų“, tačiau būtų smagu pamatyti bent kokių nors padarinių, kuriuos patyrė Hawkinso grupelė.

KELI KOMPLIMENTAI

Galima vardyti daugybę „Keistesnių dalykų“ penktojo sezono trūkumų, tačiau vienas svarbiausių yra susijęs su *Upside Down* pasauliu. Iki šiol tai buvo vienas stipriausių ir paveikiausių serialo aspektų – vizualiai ir siužeto atžvilgiu *Upside Down* visada išskyrė „Keistesnius dalykus“ iš fantastinių siaubo kūrinių. Sulig kiekvienu sezonu žiūrovams buvo atskleidžiama vis didesnė šio pasaulio dalis ir joje slypinčios būtybės. Meistriškas vizualiųjų efektų komandos darbas verčia tikėti monstrų baisumu, jų keliamu pavojumi ir įsitraukti į „Keistesnių dalykų“ fantaziją. Tačiau penktajame sezone atskleidžiama, kad yra dar vienas pasaulis, kuris, pasirodo, – tikrasis pavojaus šaltinis. Tai Bedugnė (ang. *The Abyss*), kurioje kalinami pagrobti vaikai ir iš kurios veikia Vecna. Kam reikėjo sukurti dar vieną fantastinę erdvę likus vos keliems epizodams iki serialo pabaigos? Mano spėjimas – Dufferiai norėjo nustebinti žiūrovus ir paskutinę kovą parodyti ne gerai pažįstamame *Upside Down*, o naujame pasaulyje – Bedugnėje. Nesiplėsiu pasakodama apie šių pasaulių veikimo principą, nes jis paprasčiausiai nelabai logiškas, bet tai, kad visas dėmesys penktajame sezone nukrypsta į kažkokią erdvę, kuri iki šiol nebuvo gerai pristatyta, yra dar vienas įrodymas, kad Dufferiai vadovaujasi principu „kuo daugiau, tuo geriau“. Labai gaila, kad *Upside Down* pasaulis, tapęs kone ryškiausiu serialo elementu, galiausiai tampa paprasčiausiu koridoriumi tarp Hawkinso ir Bedugnės, t. y. praranda didybę ir įspūdingumą. Dešimtmetį kurtos fantazijos potencialas iššvaistomas siekiant nustebinti ir padidinti įtampą, nors net ir to nepavyksta padaryti.

PUIKUS GARSO TAKELIS

Negaliu sakyti, kad nieko gero penktajame „Keistesnių dalykų“ sezone nebuvo. Kaip jau įprasta, seriale daug

ikoniškų dainų iš 9-ojo dešimtmečio, ypač gerai panaudoti Prince'o kūriniai „When Doves Cry“ ir „Purple Rain“. „Keistesnių dalykų“ muzikinis takelis visada gerai papildė serialo atmosferą, ar tai būtų pirmojo sezono baugumas, ar penktojo sezono pabaigos triumfas. Derėtų paminėti akimirką, dėl kurios ir pažiūrėjau visą šį serialą, – tai ketvirtosios serijos pabaigoje vykstanti kova. Kariuomenei bandant sulaukyti bazę užplūdusių Demogorgonų gaują, Hawkinso grupelė siekia išgelbėti vaikus, į kuriuos kėsinašis Vecna. Kelių skirtingų erdvių paralelinis montažas kuria didžiulę įtampą ir pirmą kartą po ilgo laiko gali jausti, kokiam pavojuje atsidūrė serialo herojai. Į šią sceną įterpiamas ir pusantros minutės trukmės besitęsiantis kadras (ang. *continuous shot*), sukeltantis įspūdį, kad kartu su veikėjais bandai pabėgti iš pragariškos situacijos. Gana keista, kad ši kova atrodo pavojingesnė ir žiauresnė nei paskutinis Hawkinso grupelės susidūrimas su Vecna serialo finale. Tačiau čia ir baigiasi operatoriaus darbo meistriškumas penktajame sezone. Tiek CGI, tiek nufilmuotos scenos primena eilinį superherojų filmą, o Bedugnė, kuri turėtų kelti didžiausią siaubą, ekrane atrodo pigiai ir neskoningai.

Penktasis „Keistesnių dalykų“ sezonas parodo, kad daugiau nėra geriau. Turėdami milžinišką biudžetą, didžiulį žvaigždžių ansamblį ir stulbinamo masto siužetą, Dufferiai nesugeba viso to suvaldyti. Be abejo, reikia pripažinti, kad nemaža dalis serialo elementų yra gerai panaudoti – didžiulės veiksmo scenos, pavienių veikėjų transformacijos ir fantastinio pasaulio ypatingumas yra tai, dėl ko „Keistesni dalykai“ sulaukė tokio susidomėjimo. Tačiau užtenka vos kelių neatitikimų ir pradėti kvestionuoti visą serialo logiką ir kokybę. Man labiausiai gaila iššvaistyto „Keistesnių dalykų“ potencialo. Savo draugams sakiau, kad šis serialas man primena „Harį Poterį“ – jų mastas, veikėjų gausa ir siužeto savitumas turi tam tikrų sutapimų. Tačiau „Hario Poterio“, ypač filmų, kūrėjams pavyko suvaldyti šį fantastinį epą dėl, mano manymu, labai paprastos priežasties – jie niekada neatitrūko nuo istorijos centro. Šiame epe svarbiausi visada buvo Haris, Hermiona, Ronas ir jų kova su blogiu. Visa kita papildė šią istoriją, tačiau dėmesys visada sutelktas į šią trijulę. Tačiau sunku taip paprastai įvardyti „Keistesnių dalykų“ esmę. Anksčiau tai buvo vaikų grupė ir jų kova su fantastiniu blogiu, tačiau penktajame sezone šio jausmo nebėra. Nėra atsvaros didžiuliam istorijos mastui ir fantastinio pasaulio sudėtingumui, tad žiūrėti „Keistesnius dalykus“ nebėra taip įdomu, kaip būdavo pirmaisiais sezonais. Tarptautinės sėkmės ir pripažinimo sulaukęs serialas nepatenkina žiūrovų norų, kad ir kaip buvo stengtasi tai padaryti. Vis dėlto neabejoju, kad, praėjus pirmai pasipiktinimo bangai, „Keistesni dalykai“ televizijos žiūrovų atmintyje išliks kaip vienas įspūdingiausių ir daugiausia diskusijų sukėlusių šio dešimtmečio serialų.

„Netflix“ nuotr.

JAUNIEJI REŽISIERIAI – APIE „BURĖS“: TAI LABAI REIKALINGA

Rašė Aušra Pociūtė

Lietuvos nacionaliniame dramos teatre (LNDR) 2026 m. startuos trijų skirtingų sesijų platforma „Burės“, kurioje teatro menininkai galės prisistatyti, papasakoti, kokiomis temomis kuria, ir rasti bendraminčių arba prodiuserių, parodyti jau pradėtus įgyvendinti kūriniai. Tokios susipažinimo platformos poreikis paaikškėjo Lietuvos teatro centro renginyje, kur jaunieji kūrėjai patviravo, kad stinga vietų, kuriose galėtų užmegzti kontaktų su įvairių scenų atstovais. Jų manymu, didžiosios institucijos dažnai dirba su siauru menininkų ratu, o kiti lieka nepastebėti, nepakviesti ir nežino, kaip užmegzti bendradarbiavimą.

Jurgita Rudėnaitė.

Gabrielė Tumaitė.

Simonas Kukys.

Paulius Juška.

Uršulė Bartoševičiūtė.

LNDR ėmėsi pildyti šią spragą – nusprendė sukviesti įvairių valstybinių ir nepriklausomų teatrų vadovus ir prodiuserius, kurie išklaustytų naujų kūrybos galimybių ieškančius menininkus. „Burės“ LNDR erdvėse vyks 2026 m. birželio 3–4 d., menininkų paraiškos priimamos iki sausio 31 d. Anketas galima rasti interneto svetainėje www.teatras.lt.

Šiame straipsnyje jaunieji režisieriai – patirties Lietuvoje ir užsienyje jau sukaupusi ir prizų pelnusi Uršulė Bartoševičiūtė ir savo kūrybos kelią dar tik pradėdantys režisūros studentai Jurgita Rudėnaitė ir Simonas Kukys (iš Klaipė-

dos), Paulius Juška ir Gabrielė Tumaitė (iš Vilniaus) papasakojo, kokios dabar yra galimybės jiems patekti į valstybinius teatrus ir ar reikia tokių platformų kaip „Burės“.

„Burių“ organizatoriai primena, kad ši platforma skirta ne vien jauniems menininkams, nes amžiaus apribojimų nėra.

SURASTI PARTNERIŲ NELENGVA

Režisūrą Lietuvos muzikos ir teatro akademijos (LMTA) Klaipėdos fakultete studijuojanti J. Rudėnaitė pripažįsta, kad uostamiestyje teatro studijas bai-

gusiems menininkams sunkiau patekti į sostinės ar Kauno scenas: „Mes rečiau susitinkame bendruose koridoriuose, todėl Klaipėdoje studijuojantis žmogus neturi prabangos palikti vietos atsitiktinumui – būtinas nuolatinis proaktyvumas: kviesti teatrų vadovus į egzaminų peržiūras, atėjus į spektaklį vis iš naujo įrodinėti, kad kokybiškos teatro studijos vyksta ir Klaipėdoje, nuolat drąsiai įvardyti, iš kur esi, ką veiki ir kokios kokybės sieki. Tiesa ir tai, kad nėra daug režisierių, baigusių LMTA Klaipėdos fakultetą, kurie gautų galimybių statyti spektaklius valstybiniuose teatruose.

Esame maža bendruomenė, bet labai išsiskaidžiusi. Ieškome būdų tai keisti: patys inicijuojame projektą, jungiantį LMTA ir Vilniaus dailės akademijos kūrėjus, vykome į „Dramokratijos“ festivalį, tačiau to maža. Einame į barus, mezgame ryšius, ieškome, kaip tapti scenos lauko dalimi, nes norint tapti profesionaliu režisieriumi tinklaveika yra pagrindinis dalykas.“

Jurgitai pritaria jos bendramokslis S. Kukys: „Taip, surasti partnerių sunku, ir tai atrodo kiek paradoksalu. Žinoma, galiu kalbėti tik iš savo perspektyvos, tačiau studijuojant susidarė

PLATFORMA INICIATYVA

įspūdis, kad bendražygių paieška dažniausiai vyksta už akademijos ribų – tarsi iki tol nebūtų poreikio sąmoningai megzti kūrybinius santykius. Tai keista, turint omenyje, kad prodiuseriai, scenografai, kompozitoriai ar dramaturgai taip pat studijuoja su aiškia intencija kada nors dirbti komandoje, teatre. Vis dėlto dažnai neįsivaizduojama kryptingų akademijos pastangų statyti tiltus tarp jaunųjų kūrėjų.“

APSIBRĖŽIA IDĖJINES RIBAS

Panašios nuomonės yra ir jau daug daugiau patirties turinti jaunosios kartos režisierė U. Bartoševičiūtė, pernai už LNDR spektaklį „Savižudybės anatomija“ nominuota Auksiniam scenos kryžiui. „Valstybiniai arba dideli teatrai tiek Lietuvoje, tiek užsienyje kartais apsibrėžia estetiškas, idėjines ribas, jų repertuaruose kartojasi tie patys autoriai, režisieriai. Viena vertus, tai labai normalu – teatras formuoja vientisą liniją, yra ištikimas savo žiūrovams. Kita vertus, privalu suprasti, kad, išvengdami galimų jaunų ar konkrečiam teatrui naujų menininkų klaidų, jie netenka ir galimų atradimų, naujų formų, iššūkių savo žiūrovams ir mąstymo būdus keičiančių idėjų.“

Pitching'o sesijos sukuria aiškias žaidimo taisykles: abi pusės ateina motyvuotos, su aiškiais lūkesčiais, vyksta idėjų ir žmonių apytaka. Tai ypač svarbu karjerą pradėjusiems menininkams, bet ne mažiau reikšminga ir tiems, kurių ryšiai su tam tikrais teatrais iki šiol nesusiklosė“, – įsitikinusi U. Bartoševičiūtė.

ATSIVĖRIMAS KONTAKTUI SU MENININKAIS

„Labai džiaugiuosi naujomis LNDR „Burėmis“. Visų pirma tai liudija LNDR ir kitų teatrų atsivėrimą ir skaidresnio, aiškesnio ir platesnio kontakto su menininkais poreikį. Menininkai į teatrus dažnai patenka labai individualiai ir ne visada pagal aiškias taisykles: kartais laukiama konkrečios dramaturginės medžiagos, kartais – tik pažintinio pokalbio, kartais kontaktas užsimezga atsitiktinai. Tokie susitikimai neretai būna neįaukūs abiem pusėms: lūkesčiai neapibrėžti, bandoma iš anksto apsidrausti nuo visada egzistuojančios meninės klaidos galimybės, o kartais režisierius jau yra pasiruošęs pristatyti konkrečią medžiagą, kuri idėjiškai, konceptualiai netinka konkretaus sezono planams. Tada pjesė, nors ir svarbi, gera, pakimba ore“, – sako režisierė U. Bartoševičiūtė.

Režisūros studentė iš Klaipėdos J. Rudėnaitė mano, kad reikia platformos, kurioje būtų galima kalbėti apie tai, kas iš tiesų svarbu, o ne prisitaikyti prie konkursų rėmų ar „teisingų“ temų. Pasak jos, tokia erdvė neišvengiamai keičia ir lietuviškos scenos kultūrą nuo konkurencijos į bendradarbiavimą, nuo paviršinio susitikimo į realų ryšį.

„Labai džiugina toks LNDR žingsnis, nes, mano manymu, kūrybos procesas gali išlikti gyvas tik tada, kai jis iš tiesų yra procesas: kai atsiranda galimybė dalytis idėjomis, ieškoti bendraminčių, kurti ryšius. Tai žavus ir kartu reikšmingas LNDR gestas, galintis turėti poveikį platesniam kultūriniam kontekstui“, – sako režisūros studentas iš Klaipėdos S. Kukys.

IŠBANDĖ JĖGAS NACIONALINIAME TEATRE

Vilniuje, LNDR, studijuojantys P. Juška ir G. Tumaitė visai neseniai gavo progą išbandyti save nacionalinio dramos teatro scenoje – jiems buvo pasiūlyta režisuoti skaitymus LNDR organizuotame šiuolaikinės dramaturgijos festivalyje „Vermė“.

Abu jie džiaugiasi nauja patirtimi ir galimybe dirbti su teatro profesionalais. Sako, kad tai leido iš arti susipažinti su profesionalaus teatro darbo ritmu, tvarka ir sistema, džiaugiasi, kad visi komandos nariai įsitraukė į procesą ir siūlė idėjų.

„Viena vertingiausių šios patirties dalių man, kaip režisūros studentui, buvo darbas su aktoriais: galimybė išbandyti savo jėgas dirbant ne su studentais, o profesionalais“, – pasakoja P. Juška.

Tikėtina, kad po „Burių“, peržiūrėjus visus prisistatymus, dramaturgijos festivalio „Vermė“ organizatoriai atras naujų režisierių, scenografų ar kompozitorių, kuriems pasiūlys prisidėti prie skaitymų kūrimo.

LNDR režisūros studentai P. Juška ir G. Tumaitė ketina pildyti ir platformos „Burės“ anketas.

„Pastaraisiais metais ypač aiškiai supratau, kokia svarbi yra kūrybinė komanda. Režisierius labai daug laimi, kai sugeba suburti žmones, kurie jaučiasi lygiaverčiais kūrėjais ir dirba kartu dėl vieno tikslo. Prodiuseriai šioje struktūroje atlieka ypatingą vaidmenį – jie tarsi nematomi klijai, sujungiantys komandą, leidžiantys visai komandai koncentruotis į kūrybą. Manau, kad tokių platformų jaunam kūrėjui vis dar stinga, nors pamažu ir daugėja. Taigi tokios iniciatyvos kaip „Burės“ – itin reikšmingos“, – sako P. Juška.

G. Tumaitė mano, kad galimybių jauniems menininkams daugėja, bet trūksta bendravimo: „Atsiranda festivalių, skirtų jauniems menininkams, stipendijų, skatinančių pradedančius kūrėjus, ir tokios platformos kaip „Burės“ taip pat yra puiki ir labai reikalinga nauja iniciatyva. Kol kas dar tikrai trūksta komunikacijos ir bendradarbiavimo tarp pradedančių menininkų, juos ruošiančios akademijos ir tas iniciatyvas siūlančių organizacijų. Labai norėčiau dalyvauti platformoje „Burės“, planuoju pildyti anketą ir bandyti patekti į sesijas.“

370

**TURI
MARGESNIŲ
IDĖJŲ?**

NORI IR MOKI RAŠYTI, PIEŠTI,
FOTOGRAFUOTI? SAVO IDĖJAS
SIŪLYK 370@KAUNODIENA.LT
IR TAPK MŪSŲ BENDRAAUTORIUI!

Sausio 21–27 d. Vilniaus, Kauno, Klaipėdos, Šiaulių ir Panevėžio kino salėse ir namų kino ekranuose vyks 19-asis Vilniaus trumpųjų filmų festivalis, ryškia savo programa žadantis nuskaidrinti pilką sausio kasdienybę. Žiūrovų tradiciškai laukia daugiau nei 100 naujusių trumpųjų filmų iš viso pasaulio, suskirstytų į programas, o repertuare – ir dešimt lietuvių režisierių nacionalinių premjerų. Dvejojantiems, ką šiemet žiūrėti, pateikiame dešimt rekomendacijų.

TRUMPAS KELIAS Į PUIKŲ KINĄ: DEŠIMT VILNIAUS TRUMPŪJŲ FILMŲ FESTIVALIO REKOMENDACIJŲ

PIRMOJI NACIONALINĖ KONKURSINĖ PROGRAMA

Pirmojoje nacionalinėje konkursinėje programoje žiūrovai išvys penkis lietuvių kūrėjų filmus. Vieni šios programos filmų veikėjai bėga nuo savęs, kiti kaip tik ieško savo tapatybės ir vietos. Programoje – ne tik mūsų vietinės istorijos, bet ir sąsajos su Ukraina, Vokietija ir galimybė į Vilnių pažvelgti iš labai aukštai, nuo miesto stogų. Nors filmai – skirtingi tiek savo stiliumi, tiek intonacijomis, juos jungia pastangos įsigilinti į kūrėjų pasirinktus veikėjus ir jų istorijas.

PROGRAMOS FILMAI:

Holograma, rež. Severina Vaičiūnaitė
Dabartistė, rež. Goda Januškevičiūtė
Panaši, rež. Adas Burkšaitis
Antrasis miestas, rež. Kristina Savickaitė
Signalo kelias, rež. Eglė Razumaitė

ANTROJI NACIONALINĖ KONKURSINĖ PROGRAMA

Antrojoje nacionalinėje konkursinėje programoje žiūrovų laukia penkių lietuviškų filmų nacionalinės premjeros, skirtos suaugusiems. Ramus vakaro pokalbis vabzdžių draugijoje, porų santykių dinamika ir nuo narkotikų priklausomi žmonės – toks platus šios programos temų ratas. Nors iš pirmo žvilgsnio filmai ir jų ritmas skiriasi, juos jungia tarpusavio santykių dinamika – ar tai būtų romantiniai, pagalbos ranką tiesiantys, ar paauglių draugystę išbandantys ryšiai.

PROGRAMOS FILMAI:

Liump! Heuriger, rež. Laurynas Skeisgiela
Sūkurys, rež. Linas Žiūra
Po fentanilio, rež. Rinaldas Tomaševičius
Loving, rež. Vesta Tučkutė
Tu kaitini mano kraują, rež. Melita Sinušaitė

Festivalį organizuoja lietuviškų trumpametražių filmų agentūra „Lithuanian Shorts“. Festivalį iš dalies finansuoja: Lietuvos kino centras, ES programa „Kūrybiška Europa MEDIA“, Vilniaus miesto savivaldybė. Instituciniai partneriai: audiovizualinių kūrinių autorių teisių asociacija AVAKA, „Kūrybiška Europa MEDIA“ biuras Lietuvoje, asociacija LATGA, Baltijos ir Amerikos Laisvės fondas („Baltic-American Freedom Foundation“), Prancūzų institutas Lietuvoje. Partneris – LRT Epika.
Daugiau informacijos: www.filmshorts.lt.

VAIDUOKLIAI TARP MŪŠŲ

Ši filmų programa – su rafinuotu metafizikos prieskoniu. Vaiduokliai šios programos filmuose įgauna skirtingus pavidalus – nuo anūkų iš santuokos bandančios išgelbėti močiutės iki traukinyje iš nepažįstamosios išgirstos šiurpios istorijos. Vaiduokliais čia tampa atsiminimai, baimės, istorinės šalies traumas. Skirtingi savo intonacijomis filmai šių talpių metaforų pasitelkia pasakodami apie tai, kas tyro aplink mus, bet dažnai lieka neapčiuopiama arba nepelnytai užmiršta. Šioje programoje – ir prestižinio Sandanso (JAV) filmų festivalio nugalėtojas.

MAIŠTO ANATOMIJA

Maištas gali būti tiek atviras, tiek alegoriškas ar subtilus, kartais verčiantis susimąstyti ar praplečiantis akiratį, o kartais – priverčiantis juoktis susiėmus už pilvo. Skirtingų savo kontekstu ar nuotaika programos „Maišto anatomija“ filmų herojai kovoja už savo teises ir priešinasi vienokiai ar kitokiai neteisėbei. Nuo kovos su narkotikų kartelio atstovais ar primestais lyčių vaidmenimis, patriarchatu iki pasipriešinimo nemigai, okupantui ar migracijos kontrolei... Šioje programoje – daug įkvepiančių herojų ir drąsių kino sprendimų, o vienas iš filmų – Kanų festivalio Kritikų savaitės laimėtojas.

PASLAPČIŲ SALOS

Paslapčių yra visur, jos – įsiskverbios į kasdienybę, istorijos puslapius. Nuo pačių intymiausių iki viešų – egzistuoja skirtingos paslaptys. Penki programos „Paslapčių salos“ filmai labai įvairiais būdais leidžiasi į mintis. Suomijos pelkės, armėniški žvaigždės formos akmenukai, savo kūno dalis galintis atiduoti indonezietis, prisiminimai apie Kinijoje esančią meno mokyklą berniukams ir Vietnamo salos skambant ypatingam garso takeliui – dokumentiniuose, vaidybiniuose ir animaciniuose programos filmuose. Vienas iš jų išrinktas geriausiu Lokarno kino festivalio filmu.

OH LÀ LÀ! MISIJA NEJMANOMA!

Programoje – šeši trumpi filmai, kupini absurdo, jautrių temų ir netikėtumų. Derindama vizualinius eksperimentus, asmenišką istorijas ir šiuolaikinę satyrą, ši programa kviečia žiūrovus į nepamirštamą kelionę po šiandienės animacijos pasaulį. Programoje – pasakojimas apie vargstančią dėl savo geranoriškumo herojų, košmariška meilės istorija Kambodžos urbanistinėse džiunglėse, aštri satyrinė pasakėčia apie gyvūnus, įtaigi meditacija apie modelio vienatvę ir meno prasmės paieškas bei kitos istorijos.

INDONEZIJA – TARP VAKAR IR ŠIANDIEN

Indonezijos filmų programa pristatoma bendradarbiaujant su Balio tarptautiniu trumpųjų filmų festivaliu „Minikino Film Week“. Joje – istorijos apie paveldą ir kismą, atveriant dialogą tarp skirtingų kartų. Pralaužta *queer* balsų tyla ir svajonės apie geresnę tautą čia tampa švelniu maištu, susigrąžinant teisę į savo kūnus ir tapatybes, kurias anksčiau apibrėždavo kiti. Į programą surinkti filmai tampa dialogu apie tapatybės formavimą ne vien iš to, ką esame paveldėję, bet ir to, ką patys pasirenkame. Tai sąmoningas pasirinkimas nešti į ateitį naujas vertybes, naujai permąstyta šeimos, tikėjimo, laisvės prasmė.

PER GYVENIMĄ SU KAMERA: OPERATORIAUS A. KEMEŽIO KŪRYBA

Audrius Kemežys – vienas žymiausių ir iškiliausių lietuvių kino operatorių, apdovanotas Lietuvos nacionaline kultūros ir meno premija. Nors dėl sunkios ligos jis su šiuo pasauliu atsiveikino gerokai per anksti, per savo kūrybinę karjerą nufilmavo daugiau nei pusšimtį filmų, palikusių ryškų pėdsaką Lietuvos kino istorijoje. Ši retrospektyva – galimybė ne tik pamatyti jo nufilmuotus kūrinius, bet ir įžvelgti juose užfiksuotą laiko tėkmę, kur keičiasi tiek veikėjai, tiek vaizduojama aplinka, tiek pati filmavimo ir vaizdavimo technologija.

„A WALL IS A SCREEN“: PASIVAİKŠČIOJIMAS PO VILNIŲ SU TRUMPAIS FILMAIS

Tik festivalio atidarymo vakarą – sausio 21 d. – vyksiantis renginys pakvies pasivaikščioti po Vilniaus senamiestį žiūrėti trumpametražius filmus. „A Wall is a Screen“ – unikalus projektas, kur nurimęs naktinis miestas pasitelkiamas tam, kad galėtume iš naujo atrasti viešąsias erdves žiūrėdami trumpametražių kiną. Filmų peržiūroms menininkų kolektyvas iš Hamburgo pasitelkia sienas ir kitokius miesto statinius, taip atverdami naujus požiūrio taškus ir įrodydami judančių vaizdų galią net už kino teatro ribų. Ši kūrybiška audiovizualinė ekskursija kviečia patirti kiną po atviru dangumi. Žinosime tik pradžios tašką, o filmai ir jų rodyto vietos bus staigmena. Apsivilkite žiemines striukes!

KINO NAKTIS

Nesulaužoma festivalio tradicija tapusi ir lankomumo rekordus laužanti Kino naktis ir vėl lepins festivalio žiūrovus penkias valandas truksiančiu puikiu trumpametražiu kinu! Dosnioje programoje – net devyniolika įkvepiančių, juoko ašaras brukti ir antakius kilnoti priverčiančių ar nervus kutenančių filmų. Kino naktis – tik sausio 23 d. visuose miestuose, kuriuose vyks festivalis.

Organizatorių informacija

19-asis

Vilniaus trumpųjų
filmų festivalis

www.filmshorts.lt

Sausio
21–27 d.

Trumpi,
bet filmai

Kino teatruose Vilniuje, Kaune, Klaipėdoje, Šiauliuose bei
Panevėžyje, ir visoje Lietuvoje – platformose

ŽMONĖSCINEMA bei LRT | EPIKA

DEŠIMT GERIAUSIŲ 2025-UJŲ

2025-ieji baigėsi, taigi pats laikas suskaičiuoti viščiukus, įrašus ir albumus, kurie praėjusiais metais domino, žavėjo ir stebino kūrybiškumu. Akivaizdu, kad šis sąrašas – subjektyvus, todėl nesisielokite, jei jūsų mėgstamas albumas į jį nepateko. Vadinasi, jūs tiesiog buvote neteisūs. O jei rimtai, kitą dieną jis tikriausiai būtų absoliučiai kitoks, bet šiandien – ne ta diena, todėl favoritai yra šie:

10. ANGELOU „Rodeo“ (Self-released, Damn Good)

Iš pirmo žvilgsnio šis albumas neturėjo atsidurti geriausiųjų dešimtuose, tačiau tik baigiantis metams supratau, kiek dažnai jį sukau ir kaip stipriai jis įstrigo į mano atmintį. Modernus, šiek tiek eksperimentinis, šiek tiek purvinas Andželikos Petrauskaitės ritmenbliuzas kabino savo industriniais bandymais, žaidimais garsu ir skambesio fokusais, įtikinusiai, kad kol kas ko nors panašaus niekas lietuviškoje scenoje nesūlo. „Rodeo“ turi svarbią savybę – *užkabinti* eilinį klausytoją, tačiau nepatikti jam ant lėkštutės popsinio McDonald'so. Kartu kūrėjai pavyksta ir nenuklajoti ant patogių pagalvių, ant kurių lengva, tave myli ir niekas nesigilina, kokią, kodėl ir kaip savo muziką kuri. Be abejo, savo pėdsaką palieka ir stipri komanda (Benas Kukenys, Vitalijus Puzyriov-Vaiperis), todėl albumas, kaip ir minėjau, nors po pirmos perklausos *nekabina*, o ir dėl neva per tylaus vokalo net ima noras kabinėtis, vėliau laikas sustato viską į savas vietas. „Rodeo“ yra bene stipriausias popmuzikos albumas šiomet, kuris leidžia Angelou jau su nieko nesilyginti. Ji yra ji.

9. ROKAS KAŠĖTA IR „BEMOLIO KAPELA“ „Molio giesmės“ (Self-released)

Kaip esu minėjęs savo apžvalgoje (ir prie šios nuomonės lieku), Rokui Kašėtai puikiai pavyksta suderinti lokališkumą su tarptautiškumu, mažo kiemo aktualijas – su globaliomis ir amžinosiomis temomis. Pasikinkęs Sigito Gedos eilėraščius Rokas su kapela ne tik išdžukuoja mintis apie Dionizą Pošką (kas dar Lietuvoje dainuoja apie Dionizą Pošką?), bet ir sujungia modernią Lietuvą su jos archajiška praeitimi, šiai misijai rinkdamasis ne tradicinį liaudišką apipavidalinimą, o keistą Tom Waitts'iską stilistiką, bliuzinį rūbą, *americana* prieskonį. O kur dar minėtoji poezija, *spoken word* ar repavimas... Dėl visų šių ypatybių „Molio giesmės“ tampa unikalios tiek mūsų šalies, tiek absoliučiai pasaulietinės ir jungiančios viso pasaulio istorijų pasakojimo tradicijas muzikos kontekste. Vietos čia užteks visiems. Mes kol kas pasimėgaukime mažu Roko pasaulėliu, kurio patirtis ir įkvėpimai prilygsta visai mūsų plačiai Žemei.

8. BARBORA MATUZAITĖ „Threads of Grace“ (Self-released)

Žinau, kad Barbaros Matuzaitės muzika panaši į Joni Mitchell. Ne šiaip panaši, o labai panaši, lyg dabar būtų kokie 1974-ieji, o pametusi galvą Barbora tik ką grįžo iš amerikietės koncerto ir pati nusprendė daryti ką nors tokio. Tačiau į „Threads of Grace“ aš žiūriu kaip į skolos Lietuvai ir jos muzikai, kuri dėl sovietinės okupacijos negalėjo normaliai vystytis, grąžinimą, vakuomo užpildymą ir parodymą, kad mes galėjome daugiau, plačiau, subtiliau. Svajingi ir intymūs Barbaros muzikavimai yra lyg aidas iš niekada nebuvusio laiko, svajonės, kuri buvo seniai atimta, išsipildymas ir parodymas, kad mes visuomet buvome Vakarų, o ne kokio nors sovietinio bloko dalis. „Threads Of Grace“ leidžia pasidžiaugti kažkuo senu (tačiau ne archajišku), kažkuo tolimu (bet ne svetimu), kažkuo liūdnu (bet ne ašaras spaudžiančiu), lyg savo paties jaunystę, kuri kažkada buvo, o dabar jau nebėra, o gal niekada ir nebuvo. Tai žavingas albumas, tragiškai parodantis, koks žiaurus ir gražus yra laikas.

7. „ABII“ „Ex Animo“ (Self-released)

Praėjusio amžiaus 10-asis dešimtmetis mūsų vis dar nepalieka. Jei netikite, paklauskite trečiojo dueto „Abii“ albumo ir, jei esate tinkamo amžiaus, išsyk išgirsite to laikmečio alternatyviojo roko ar *nu metal* priemaišų, iš kurių labiausiai išsiskiria „Deftones“ įtaka. Ar tai daro albumą blogesni? Ne, nes „Abii“ dabar skamba daug patraukliau, gerą žodžio prasme, paprasčiau ir prielankiau klausytojo ausiai. Taip sakant, mažiau matematikos, daugiau jausmo, atmosferos ir aplinkos kūrimo, kuri galbūt ne pati džiaugsmingiausia, tačiau maksimaliai atskleista. Reikia tikėtis, kad šis darbas padės grupei išlįsti iš šešėlio ir sulaukti daugiau dėmesio, nes jie visada buvo tarp žemės ir dangaus – *kaip tais* ne metalistai, bet ir prie „ba.“ ar „Abudu“ nelimpa. Turint omenyje, koks aiškus, konkretus ir visavertis yra albumas „Ex Animo“, daugiau ko nors iš „Abii“ reikalauti galbūt būtų net per daug. Tiesiog tegyvuoja lietuviškas rokas!

6. „DARGANA“ „Bus lengva“ (Self-released)

Vienas įdomiausių ir neįprasčiausių popmuzikos garsų praėjusiais metais tapo šis „dargana“ albumas, kuriame susipynė visi švelniausi gitariniai garsai, melodinės linijos ir malonus garsinis pakutenimas. Grupė, tiksliau Livija Gelumbauskaitė ir ko., tai vadina indie soulu, ir tebūnie – kas mes tokie, kad gadintume gerą istoriją savo neva teisingais postringavimais. Švelnus, bet toli gražu nebanalus muzikos skambesys parodo, kad ir lengviau klausytojui prieinama muzika gali turėti originalių posūkių, neprivalo maitinti klausytojo kaip kokio trimečio vaiko ir, jei nori, gali pasiūlyti kūrinį, kuris nei bus kopija, nei kartais beprasmė nostalgija. „Bus lengva“ klausyti tikrai lengva (spėju, kad sukurti nebuvo taip jau lengva), lyg kūrėjams būtų pavykę sujungti romantizuotą lietuviškumą, vakarietišką muzikinę patirtį ir nesunaikintą jaunatviškai drovy optimizmą, tikintis, kad viskas bus lengva. Dar pasvajokime.

5. MUNPAUZN „Puer Simpler“ (Self-released)

Kaip mes jo pasiilgome... Pijus Džiugas Meižis vėl traukia iš savo kepurės Munpauzn pseudonimą ir pasiūlo mums keistų, palaužytų, bet toli gražu nepalaužytų ritmų, kurie kelia ne tik susidomėjimą, bet ir viltį, kad gal kada nors koks dar vienas projektukas su Mesijum pasirodys. Kol kas ir „Puer Simpler“ yra neprastas priminimas, kaip gerai skamba *munpauzeniška* elektronika. Viskas kreiva, viskas blyksi, pypsi ir t. t., ir pan. Taip, tai gerai pažįstamas IDM, tačiau skambantis šviežiai ir maloniai, lyg kūrėjas nebūtų veteranas, o dar jaunas vaikas, išbandantis save elektronikos scenoje. Be to, viskas, kaip sufleruoja pavadinimas, yra paprasta ir aišku: Munpauzn neperkuria savęs, o tiesiog parodo tai, ką geriausiai moka, sužadina prisiminimus, suintriguoja ateičiai ir dar kartą pasako, kad senų arklių nušauti nedera. Verta duoti jiems poilsio, nes tada jie grįš su nauja galia. Viskas čia labai paprasta.

4. LIUCĖ „Šviesi naktis“ (Self-released)

Žinote, kai viskas būna taip švelnu, ramu, tyku, kad net gali netyčia vimtelėti? Čia taip neatsitinka, nes Liucės Vaicenavičiūtės švelni, rami ir tyki muzika turi daug daugiau gėmės nei visi kiti *saldalai* kartu sudėjus. Lyg per laukus sklandanti fejė Liucė sugeba nuvesti klausytoją į gyvastingus vasaros rytus ir svajingus vakarus, pradžiuginti jį nuoširdžiai, net jei ir šiek tiek naivia šypsena ir tiesiog pasijusti geriau su savo muzika. Štai kas yra „Šviesi naktis“. Tai muzika, kurios klausydami gali pasijusti geriau, todėl, jei jus vargina žiemiška tamsa, cepelininis dangus ir nežinia dėl... dėl daug ko, tuomet įsimeskite šitą darbą ir bent jau mintyse paleiskite savo plaukus. Šioji neskubi vasariška šėlionė grąžins jums ir gerą nuotaiką, ir suteiks jėgų judėti į priekį. Net keista, kad muzika gali daryti tokius stebuklus, bet jei ji ir tamsiausių žiemos naktį gali paversti šviesia, tai ką čia toji klausytojo nuotaika...

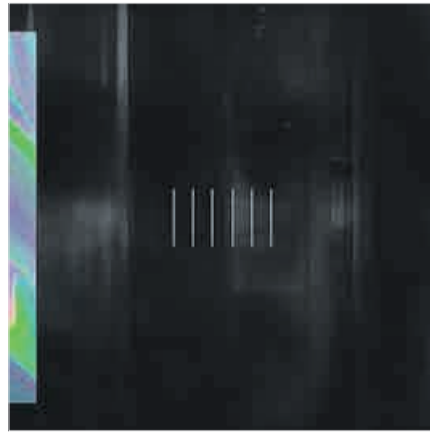
LIETUVIŠKŲ ALBUMŲ

3. LIVIJA GEMMA „Dangus jau rausta“ (Self-released)

Be jokios abejonės, šis albumas yra didžiausias metų atradimas, viltis ir patikėjimas, kad Lietuvos muzikos ateitis yra patikimose rankose. Jaunos kūrėjos Livijos Šiaudvirtaitės rankose ir balse muzika virsta jautriu išgyvenimu, trapia emocija, subtiliu pokalbiu, kuriame nėra nieko banalaus, stereotipinio ar nugroto. „Dangus jau rausta“ pirmą kartą man buvo kaip

šviežio vandens gurkšnis ir simbolis, kad mes atsitraukiame nuo efektingų moterų atlikėjų mados, o pagaliau suteikiame joms galimybę visavertiškai *songwritinti*, lyg ne jos turi puošti muziką, o jos pačios yra muzika, ir tam nereikia pompastikos, efektų ir pan. Kamerinis Livijos Gemmos skambesys ypatingas tuo, kad kol kas į ją nieko nėra panašaus (bent jau tokios kokybės), todėl gal ir per drąsiai sakau, tačiau man atrodo, kad galime patirti naujos muzikinės bangos pradžią. Svarbiausia, kad tai būtų galima daryti laisvai ir be nereikalingų suvaržymų.

2. SOLO ANSAMBLIS „Scenos“ (Artoffact Records)

Kai išgirdau pirmuosius trečiojo „Solo Ansamblio“ singlus, prisipažinsiu, buvo apėmęs nerimas. Kažkaip jie man nelipo, nesiklijavo, o ir pirštai liko ištepti klėjais. Vis dėlto tuomet pasirodė „Meilės mašina“ ir viskas stojo į savas vietas. O tada – ir albumas... „Scenos“ reikia klausyti vienu ypu, išsyk ir mėgautis kaip gera vakariene (jei vakarienės metu galima šokti). „Soliakininkai“ vėl šiek tiek pakeitė savo skambesį, nuėjo minimalyn, dar labiau

vokalą pavertė instrumentu ir vis tiek sugebėjo išlikti savimi. Taip ir avis (grupė) liko sveika, ir vilkas (klausytojas) – sotus. Smagu, kad grupė vis dar nenuleidžia kokybės kartelės, vis dar siekia aukščiausių tikslų, vis dar yra tokia pat alkana, kokia buvo „Roboxų“ laikais. Tai yra augimas ir tikiu, net nelaimingai pasimaišęs karantinas nenuslopino jų entuziazmo. Reikia viltis, kad „Scenos“ atidarys šiems keturiems aktoriams-muzikantams duris į platųjį pasaulį. Juk kiekvienas iš jų puikiai žino, kad visas pasaulis yra scena.

Tomo Kaunecko nuotr.

1. HAPPYENDLESS „Antologija“ (Muzikos Herojai, Self-released)

Neabejotinai Metų albumas, kurio dydžiui, ambicijai ir užsibrėžimui šiemet neprilygo niekas. Nuo Juliaus Juzeliūno ar Mikalojaus Konstantino Čiurlionio klasikos iki šiuolaikinių „Solo Ansamblio“ ar „Exem“ hitų – „be galo laimingieji“ sugebėjo pakeliauti po visą Lietuvos muzikos istoriją ir pasiūlyti savas šių kūrinių interpretacijas, variacijas ir mutacijas. „Antologija“ yra neįtikėtino masto opusas, kupinas drąsos, rizikos, meistrystės ir galiausiai bei paprasčiausiai geros muzikos. Taip, klasikinė „Balta“ dalis galbūt šiek tiek *kabina* labiau, nes ten jau gali pasimėgauti interpretacija, o prie perdirbinių mes visi daugmaž pratę, tačiau nenurašykime „Juodos“ pusės, nes ir šie perdirbiniai turi kažką savo, unikalaus, *happyendless*'iško. „Antologija“ apsprendė šiuos metus ir parodė, kokia turtinga, turininga ir unikali yra mūsų šalies scena. Švęskime lietuvišką muziką, nes ji to be proto verta!

happyendless antologija

LIETUVOS
ŠAULIŲ
SAJUNGA

Tapk šauliu

Padarytum viską, kad apgintum savo šeimą? Visko nereikia – skirk šiek tiek laiko ir pastangų pasiruošti.

Atsikratysi nerimo

Žinosi ką daryti kritinėse situacijose

Mokėsi pasirūpinti savimi ir artimaisiais

Neliksi vienas

sauliusajunga.lt